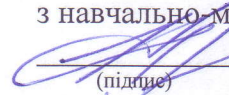

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Криворізький фаховий коледж
Державного некомерційного підприємства
«Державний університет «Київський авіаційний інститут»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника коледжу
з навчально-методичної роботи

 Галина ДАНИЛІНА
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

« 04 » 09 2025 р.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

з навчальної дисципліни «Організація та планування діяльності підприємства»
(назва навчальної дисципліни)

спеціальності D3 Менеджмент
(код та назва спеціальності)

освітнього ступеня бакалавр

Методичні вказівки до проведення практичних занять для здобувачів освіти денної форми навчання з навчальної дисципліни «Організація та планування діяльності підприємства»,
(назва навчальної дисципліни)

складені на основі навчальної програми, затвердженої « 04 » 09 20 25 р.
та навчального плану НБ/П)-03.05.02-043/25
затвердженого « 09 » 06 20 25 р.

Укладач: викладач, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Смирнова Надія Вікторівна
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Методичні вказівки до проведення практичних занять
обговорено на засіданні циклової комісії
менеджменту, логістики та транспортної інфраструктури
(повна назва циклової комісії)

Протокол № 13
від « 02 » 09 2025 р.

Голова циклової комісії
Н.Смирнова Надія СМІРНОВА
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

ПОГОДЖЕНО

Завідувач

навчально-методичного кабінету

Марина КОЛЬЧАК
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

« 04 » 09 2025 р.

1 Вступ

Організація та планування діяльності підприємства як навчальний курс є системою знань про закони, закономірності і правила взаємовідносин підприємства з іншими суб'єктами ринку, використання на підприємстві різних форм господарювання певних, суворо обмежених ресурсів для випуску корисної продукції (робіт і послуг) і розподілу її серед споживача.

Дана наука вивчає середовище господарювання підприємств, основи управління підприємством, поведінку підприємства на ринку, ресурсне забезпечення підприємства, визначає напрями підвищення якості продукції, шляхи впливу на результативність виробництва, формулює направленість інновацій та їх економічну оцінку, а також ефективність реалізації нових інвестиційних проектів, впровадження нової техніки і обладнання, маючи за мету – критерій максимізації доходу. Вказана наука, розкриває сутність прибутку як економічної категорії, методику його визначення на різних стадіях формування, а також процес розподілу доходу підприємства, дає можливість оцінити конкурентоспроможність підприємства в сучасних умовах.

Об'єктом вивчення є процес планування та організації діяльності підприємств. Предметом навчальної дисципліни є вивчення теоретичних основ планування та організації діяльності підприємств.

Метою вивчення навчальної дисципліни є розкриття теоретичних питань: планування та організації діяльності підприємства; забезпечення ефективного планування діяльності підприємств і формування вмінь розроблення операційної стратегії; створення та використання операційних систем у сучасних умовах розвитку економіки як основи забезпечення досягнення місії організації та підвищення якісного рівня процесу управління загалом.

Завданням курсу є засвоєння основних понять та категорій; оволодіння навичками дослідження взаємовідносин підприємства з іншими суб'єктами господарювання, формування здатності до здійснення розрахунків результативності використання ресурсного забезпечення підприємства, економічних показників ефективності його діяльності в ринкових умовах.

Дані методичні вказівки призначені для здобувачів вищої освіти зі спеціальності D3 Менеджмент для підготовки до практичних занять

2 Тематичний план практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Семестр
1	2	3	4
4 семестр			4
Розділ 1 Теоретичні основи становлення підприємства			
1.1	Теорії та організаційно-правові форми підприємств. Структура та управління підприємством	2	
	Всього за розділом 1	2	
Розділ 2 Ресурсне забезпечення та результативність функціонування підприємства			
2.1	Необоротні активи підприємства	2	
2.2	Оборотні активи підприємства	2	
2.3	Персонал підприємства, продуктивність та оплата праці	2	
2.4	Витрат підприємства	2	
2.5	Фінансово-економічні результати діяльності підприємства	2	
	Всього за розділом 2	10	
Розділ 3 Планування та прогнозування діяльності підприємства			
3.1	Економічне прогнозування та планування діяльності підприємства	2	
3.2	Планування операційної діяльності підприємства	2	
3.3	Планування інвестиційної і інноваційної діяльності підприємства	1	
	Всього за розділом 3	5	
Всього за 4 семестр		17	
Всього за навчальною дисципліною		17	

3 Практичні заняття

Розділ 1. «ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТАНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА»

Практичне заняття № 1.1

Тема роботи: «Теорії та організаційно-правові форми підприємств. Структура та управління підприємством»

Мета роботи: розглянути поняття, види та структуру підприємств, сутність, функції, методи і принципи управління підприємствами

План

1. Розглянути поняття підприємства та його характеристику
2. З'ясувати сутність економічної моделі підприємства як відкритої системи
3. Розглянути еволюцію теорій функціонування підприємств та їх особливості
5. Визначити особливості об'єднання підприємств
6. Сформулювати уявлення щодо структури підприємства
7. Розглянути сутність управління підприємством
8. З'ясувати особливості функцій управління підприємством
9. Визначити механізм дії методів управління діяльністю підприємства
10. Розглянути принципи управління підприємством

Питання для обговорення:

1. Виділіть ключові ознаки підприємства, як суб'єкта підприємницької діяльності.
2. Назвіть основні функції підприємства та наведіть приклад до кожної з них.
3. Що таке зовнішнє та внутрішнє середовище підприємства та у чому полягає їх відмінність?
4. Назвіть основні напрями діяльності підприємства та дайте коротку характеристику кожного з них.
5. Охарактеризуйте основні теорії підприємства.
6. Що таке бізнес-модель підприємства? Які класифікаційні ознаки, за якими поділяють бізнес-моделі, Вам відомі?
7. Аргументуйте відмінність понять «підприємництво» та «бізнес».
8. Назвіть основні функції підприємництва.
9. Виділіть основні види підприємницької діяльності та назвіть основні принципи ведення підприємницької діяльності.
10. Виділіть основні організаційно-правові форми функціонування підприємств.
11. Які чинники, на Ваш погляд, обумовлюють вибір тієї чи іншої організаційно-правової форми? Які організаційно-правові форми функціонування підприємств Ви можете назвати?
12. Наскільки вагомою в економіці є роль малого та середнього підприємницького сектору? В яких організаційно-правових формах він представлений?
13. Виділіть основні причини, переваги та форми кооперації підприємств.
14. Наведіть характеристики та конкретні приклади організаційно-правових форм функціонування великих підприємств.
15. Розкрийте причини появи та роль об'єднань підприємств в економіці.
16. У чому полягає сутність та організація управління діяльністю підприємства?
17. З яких функціональних підсистем складається система управління підприємством?
18. Розкрийте зміст поняття «функція управління». Яка їх класифікація?
19. Охарактеризуйте функції управління.
20. Дайте характеристику методів управління.
21. В яких організаційних формах виступають економічні методи управління?
22. Як проявляються й регламентуються організаційно-адміністративні методи управління?
23. Які ознаки раціональної структури підприємства?
24. Охарактеризуйте структуру підприємства з повною, неповною та частковою централізацією структурних ланок управління.
25. Що розуміють під поняттям «організаційна структура управління»?

26. Які є типи організаційних структур управління. У чому їхня відмінність?
27. Охарактеризуйте виробничу структуру підприємства. Назвіть основні шляхи її удосконалення.
28. Розкрийте зміст принципів управління діяльністю підприємства.

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Ситуаційні завдання

Ситуація 1. На виробничій дільниці цеху промислового підприємства сталася поломка обладнання. Часу для очікування ремонтної бригади не було, оскільки необхідно до кінця робочого дня виконати термінове замовлення. Один з робітників виявив бажання ліквідувати несправність, хоча це й не входило до його посадових обов'язків. Майстер не заперечував і навіть підганяв робітника. Начальник цеху довідався про ці події.

Зміст аналізу ситуації:

1. Якими мають бути дії начальника цеху по відношенню до майстра, до робітника? Відповідь обґрунтуйте.
2. Чи доречно застосовувати соціально-психологічні методи в даній ситуації?
3. Яке рішення керівництву підприємства доцільно прийняти щодо організації роботи ремонтної бригади?

Ситуація 2. Держане підприємство готельного комплексу «Київська Русь» Державного комітет України з туризму в м. Києві створено 14 липня 1993 року.

Підприємство готельного комплексу «Київська Русь» розраховане на приймання, розміщення та обслуговування іноземних туристів і громадян України в кількості 850 чоловік. Мешкання в одномісних та двомісних номерах. Передбачено харчування туристів у 8 буфетах, барі та ресторані на 150 місць. Режим роботи буфетів – з 7.00 до 22.00 год. Режим роботи ресторану – з 10.00 до 23.00 год.

Вимоги до аналізу ситуації:

1. Визначте загальну чисельність персоналу підприємства за умови 1 – 2 чол. обслуговуючого персоналу на трьох туристів.
2. Розрахуйте чисельність персоналу підприємства відповідно до категорій працюючих:
 - апарат управління – із розрахунку 18 % від загальної чисельності персоналу;
 - відділ може створюватися за наявності 3 – 4 спеціалістів;
 - обслуговуючий персонал – 55 – 60 % від загальної кількості працюючих;
 - допоміжний персонал – 10 – 12 % від загальної кількості працюючих.
3. Складіть перелік необхідних посад та визначте їх чисельність.
4. Побудуйте організаційну структуру управління готельного комплексу «Київська Русь» та покажіть на схемі взаємозв'язки між її елементами.

Ситуація 3. Головне завдання економіста – максимізація прибутку. Водночас все більше значення мають методи досягнення цього. Для одних на першому місці соціальна відповідальність економіста перед суспільством, його конкретні дії, що забезпечують вирішення соціальних проблем країни, для других – тяжіння до адміністративних методів, а для третіх – на першому місці економічні розрахунки.

У зв'язку з цим існують дві позиції. Прихильники однієї позиції вважають, що соціальні проблеми має вирішувати держава, а бізнес – тільки «робить гроші». Вони обґрунтовують свою позицію тим, що дії в соціальній сфері ведуть до зниження прибутків підприємства, погіршенню його конкурентоздатності, збільшенню витрат, що у наступному приводить до зростання цін і інших негативних наслідків. Прихильники іншої позиції вважають, що бізнесмени мають перед суспільством моральні зобов'язання, і їхні дії, що сприяють вирішенню соціальних завдань, корисні підприємцям, адже підвищують їхній імідж у суспільстві, сприяють повнішому задоволенню потреб й отриманню більших прибутків, що є метою підприємства.

Зміст аналізу ситуації:

1. Чию позицію ви поділяєте і чому?
2. Чи має, на Вашу думку, підприємець виконувати соціальні зобов'язання перед країною й у яких формах?
3. У яких формах соціальна підтримка може здійснюватися бізнесом?:
 - у масштабах фірми;
 - у масштабах регіону, країни;
4. Чи мають перспективи економічні методи управління?
5. Чи треба порадитись з колективом щодо лінії поведінки?

Ситуація 4. До начальника цеху звернувся майстер із раціоналізаторською пропозицією. Керівник не прийняв ідею підлеглого і навіть запевнив у її непридатності до впровадження. Як виявилось пізніше, начальник цеху привласнив собі раціоналізаторську ідею, звернувся до вищого керівництва підприємства з пропозицією про її впровадження. Розрахунки показали, що реалізація цієї ідеї забезпечить економію матеріальних ресурсів на 18 %. Ідея була підтримана і «раціоналізатор» отримав матеріальну винагороду.

Майстер довідався про незаконне привласнення своєї ідеї і звернувся до дирекції підприємства з проханням вирішити це неподобство. Працівники цеху підтримали майстра і підтвердили правдивість інформації.

Зміст аналізу ситуації:

1. Якими мають бути дії вищого керівництва по відношенню до начальника цеху?
2. Якими мають бути дії вищого керівництва підприємства по відношенню до майстра?
3. Які методи управління будуть доречними в цій ситуації?
4. Які заходи слід здійснити для недопущення подібної ситуації в майбутньому?

Ситуація 5. За результатами діяльності підприємства (зростання обсягу продаж, прибутку), з урахуванням ситуації на ринку сировини, цін конкурентів, запитів споживачів, керівництвом виробничого підприємства «Кернер» було вирішено знизити ціни на деякі види продукції. Минув місяць після прийняття цього рішення. Директор підприємства «Кернер» отримав інформацію, що один із менеджерів з продажу реалізує товар замовникам за старими цінами, а різницю залишає собі.

Зміст аналізу ситуації:

1. Якими мають бути дії директора підприємства по відношенню до менеджера, працівників відділу збуту?
2. Які методи управління доцільно застосувати в даній ситуації?
3. Які загальні функції управління доцільно посилити керівництву організації?

Ситуація 6. У цех № 1 м'ясопереробного комбінату прийняли на роботу молодого спеціаліста, який нещодавно отримав диплом і ще не має досвіду роботи. В цеху розміщена конвеєрна дільниця. Операції, що виконуються на конвеєрі, нескладні для досвідчених працівників, виконуються швидко та механічно. У молодого ж спеціаліста робота виконується не так швидко і якісно, як йому хотілося б. Спостерігаючи зі сторони, бригадир оцінює його дії як невпевнені, але помічає, що все ж таки працівник намагається виконати роботу якомога краще, аби не погіршити результати роботи бригади в цілому. Останнім часом вище керівництво комбінату наголошує: «Висока якість продукції – це наша візитна картка».

Зміст аналізу ситуації:

1. Якими мають бути дії бригадира в цій ситуації?
2. Які методи управління бригадир може застосовувати до молодого фахівця?
3. Яку політику має проводити керівництво підприємства щодо молодих спеціалістів?

Ситуація 7. Ви займаєте посаду директора державного торговельно-закупівельного підприємства «Щедрий дар» Дніпровського району м. Києва.

Штатним розкладом у підприємстві «Щедрий дар» передбачено 112 посад, у т.ч. управлінського персоналу – 21 чол. (керівник підприємства – 1; заступників керівника

підприємства – 2; керівників функціональних підрозділів апарату управління – 3; товарознавців – 3; економістів – 2; головних бухгалтерів – 1; бухгалтерів – 2; інспектор з кадрів – 1; касирів центральної каси – 2; адміністраторів – 2; завідувач господарством – 1; секретар офісу – 1; робітників – 91 чол.).

Вимоги до аналізу ситуації:

1. Розробіть організаційну структуру управління підприємством і покажіть на схемі зв'язок між її елементами.
2. Розподіліть обов'язки між керівництвом підприємства та його заступниками, а також між функціональними підрозділами апарату управління.

Ситуація 8. У напружений період завершення виробничого завдання в бригаді мало місце порушення трудової дисципліни через неприпустиму поведінку двох робітниць. В результаті в строк не було виконано запланованого обсягу роботи. Працівники бригади не отримали очікуваної премії. Раніше подібні ситуації кілька разів повторювалися, але ні з боку бригади, ні керівництва не було вжито жодних відповідних заходів.

Останній випадок порушення трудової дисципліни примусив бригадира прийняти рішення: після закінчення зміни провести збори трудового колективу і публічно обговорити проблему.

Зміст аналізу ситуації:

1. Які методи управління внутрішньо груповими процесами і явищами, направлені на обмеження негативних тенденцій у колективі, ви запропонували б для вирішення проблеми?
2. Чи доречно застосовувати економічні методи в даній ситуації?
3. Чи є помилка в діях бригадира, працівників бригади?

Тестові завдання

1. Неокласична теорія розглядає:

- а) встановлення взаємовідносин між власником та менеджерами підприємства;
- б) підприємство як організацію, що створюється людьми для ефективнішого використання їх можливостей;
- в) особливості поведінки підприємства у середовищі собі подібних;
- г) підприємство як виробничу функцію, яка виражає залежність результатів від кількості та комбінацій використаних факторів.

2. Інституціональна теорія розглядає:

- а) підприємство як відносно стійку систему, що об'єднує в просторі та часі процеси виробництва продукції та відтворення ресурсів;
- б) підприємство як організацію, що створюється людьми для ефективнішого використання їх можливостей;
- в) підприємство як засіб реалізації підприємницьких талантів та ініціатив;
- г) особливості поведінки підприємства у середовищі собі подібних.

3. Еволюційна концепція розглядає:

- а) особливості поведінки підприємства у середовищі собі подібних;
- б) підприємство як виробничу функцію, яка виражає залежність результатів від кількості та комбінацій використаних факторів;
- в) підприємство як засіб реалізації підприємницьких талантів та ініціатив;
- г) встановлення взаємовідносин між власником та менеджерами підприємства.

4. Підприємницька теорія розглядає:

- а) особливості поведінки підприємства у середовищі собі подібних;
- б) підприємство як організацію, що створюється людьми для ефективнішого використання їх можливостей;
- в) підприємство як засіб реалізації підприємницьких талантів та ініціатив;
- г) підприємство як виробничу функцію, яка виражає залежність результатів від кількості та

комбінацій використаних факторів.

5. Класична модель підприємницької діяльності базується на:

- а) забезпеченні найбільш ефективного використання наявних ресурсів;
- б) активному використанні системи інновацій;
- в) проведенні моніторингу зовнішнього середовища функціонування підприємства;
- г) ситуаційному підході до управління виробничою діяльністю підприємства.

6. Яка теорія підприємництва розглядає підприємство як один із суб'єктів у середовищі собі подібних:

- а) агентська;
- б) інтеграційна;
- в) підприємницька;
- г) еволюційна.

7. Яка з теорій підприємництва була однією із течій сучасного економічного консерватизму і яку називають «нова класична макроекономіка»:

- а) теорія економіки пропозиції;
- б) теорія раціональних очікувань;
- в) теорія монетаризму;
- г) теорія неокласичного синтезу.

8. Функція якої моделі підприємництва полягає не в реалізації економічних інтересів певних учасників, а у видобуванні раціональної логіки функціонування підприємництва:

- а) інституціональна;
- б) інтеграційна;
- в) класична;
- г) неокласична.

9. В якій економічній теорії підприємництво розглядається як один із суб'єктів у середовищі собі подібних:

- а) класична;
- б) еволюційна;
- в) підприємницька;
- г) агентська.

10. Ключовою ідеєю неокласичної теорії є:

- а) ефективне використання ресурсів;
- б) збільшення активів;
- в) виробнича функція;
- г) ефективність праці.

11. Згідно з якою концепцією є три типи підприємств (макропідприємці, мезопідприємці, мікропідприємці):

- а) еволюційною;
- б) підприємницькою;
- в) агентською;
- г) інтеграційною.

12. В інституціональній теорії підприємство розглядалось як:

- а) ключовий, але не ізольований елемент ринку;
- б) організація, що створена людьми для ефективного використання обмежених ресурсів;
- в) перетворювач ресурсів у готову продукцію;

г) слабо інтеграційну функцію ринкового середовища.

13. За метою діяльності підприємства поділяються на:

- а) приватні, державні, змішані, колективні;
- б) комерційні, некомерційні;
- в) унітарні, корпоративні;
- г) малі, середні, великі;
- д) промислові, непромислові.

14. За формою власності підприємства класифікують на:

- а) приватні, державні, комунальні, змішані, колективні;
- б) комерційні, некомерційні;
- в) унітарні, корпоративні;
- г) малі, середні, великі;
- д) промислові, непромислові.

15. Які ознаки є характерними для приватного акціонерного товариства?

- а) розповсюдження акцій шляхом відкритої переплати та купівлі-продажу на фондових біржах;
- б) розповсюдження акцій між його засновниками – юридичними особами;
- в) розповсюдження акцій між його засновниками – фізичними особами;
- г) розповсюдження акцій між його засновниками – юридичними та фізичними особами;
- д) немає правильної відповіді.

16. Найпростішою формою об'єднання підприємств є:

- а) концерн;
- б) корпорація;
- в) асоціація;
- г) консорціум;
- д) холдинг.

17. Найвищим органом управління акціонерним товариством є:

- а) комісія з цінних паперів та фондового ринку;
- б) загальні збори акціонерів;
- в) рада директорів;
- г) наглядова рада;
- д) ревізійна комісія.

18. Комунальне підприємство – це:

- а) підприємство, пов'язане зі сферою обслуговування населення;
- б) підприємство, що знаходиться у власності місцевих органів влади;
- в) підприємство, власниками якого є його працівники;
- г) всі відповіді правильні;
- д) немає правильної відповіді.

19. За галузево-функціональною ознакою діяльності підприємства поділяються на:

- а) промислові;
- б) торгівельні;
- в) лізингові;
- г) транспортні, будівельні;
- д) всі відповіді правильні.

20. Відповідно до способу створення та формування статутного фонду виділяють підприємства:

- а) корпоративні;

- б) середні;
- в) сільськогосподарські;
- г) унітарні;
- д) всі відповіді правильні.

21. За розміром підприємства класифікуються залежно від:

- а) розміру активів підприємства;
- б) величини пайового та вступного внесків;
- в) кількості працюючих та величини чистого доходу від реалізації продукції за рік;
- г) величини сплачених податків до бюджету;
- д) всі відповіді правильні.

22. Господарське товариство, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном – це:

- а) товариство з додатковою відповідальністю;
- б) товариство з обмеженою відповідальністю;
- в) повне товариство;
- г) командитне товариство;
- д) акціонерне товариство.

23. Виділіть договірні типи об'єднань підприємств:

- а) консорціум;
- б) холдинг;
- в) асоціація;
- г) корпорація;
- д) всі відповіді вірні.

24. Тимчасовим статутним об'єднанням підприємств є:

- а) концерн;
- б) промислово-фінансова група;
- в) холдинг;
- г) консорціум;
- д) асоціація.

25. Назвіть види статутних об'єднань підприємств:

- а) корпорація;
- б) асоціація;
- в) концерн;
- г) консорціум;
- д) холдинг.

26. Як називається договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, шляхом централізації однієї або декількох виробничих й управлінських функцій, розвитку спеціалізації й кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками ресурсів для задоволення переважно їх господарських потреб:

- а) корпорацією;
- б) консорціумом;
- в) асоціацією;
- г) картелем;
- д) холдингом.

27. Ініціатива підприємств, незалежно від їхнього виду, які на добровільних засадах об'єднали свою господарську діяльність називається:
- а) господарським об'єднанням;
 - б) корпорацією;
 - в) державним господарським об'єднанням;
 - г) комунальним господарським об'єднанням;
 - д) всі відповіді вірні.
28. Підприємство як система включає:
- а) сукупність виробничих та функціональних підрозділів;
 - б) сукупність усіх виробничих підрозділів;
 - в) сукупність усіх функціональних підрозділів;
 - г) капітал;
 - д) всі відповіді правильні.
29. Кінцевою метою функціонування підприємства як системи є:
- а) підвищення ефективності виробництва;
 - б) одержання прибутку шляхом випуску і реалізації конкурентоспроможної продукції високої рентабельності;
 - в) повна фінансова самостійність;
 - г) економічна самостійність;
 - д) немає правильної відповіді.
30. Захід або сукупність заходів у будь-якій людській діяльності, спосіб досягнення мети, шлях вирішення певного завдання це:
- а) метод;
 - б) ціль;
 - в) принцип;
 - г) засіб;
 - д) немає правильної відповіді.
31. Сукупність загальноприйнятих правил, положень і норм це:
- а) спосіб;
 - б) ціль;
 - в) принцип;
 - г) закономірність;
 - д) немає правильної відповіді.
32. Комплекс цехів, ферм, бригад, дільниць, інших виробничих підрозділів підприємства і форми їх взаємозв'язку, це:
- а) комерційна структура;
 - б) загальна структура;
 - в) управлінська структура;
 - г) виробнича структура;
 - д) немає правильної відповіді.
33. Виробнича структура підприємства характеризує:
- а) кількісне співвідношення внутрішніх структурних підрозділів підприємства;
 - б) розміри внутрішніх структурних підрозділів підприємства;
 - в) механізм взаємозв'язку внутрішніх структурних підрозділів підприємства;
 - г) немає правильної відповіді;
 - д) всі відповіді правильні.

34. Підприємство може складатися з:

- а) виробничих структурних підрозділів;
- б) споживчих структурних підрозділів;
- в) функціональних структурних підрозділів;
- г) правильні відповіді а) та б);
- д) правильні відповіді а) та в).

35. Організаційна структура підприємства визначається:

- а) державою;
- б) урядом;
- в) парламентом;
- г) законодавством;
- д) самим підприємством.

36. Сукупність взаємопов'язаних основних, допоміжних та обслуговуючих процесів, у результаті яких вихідні матеріали й напівфабрикати перетворюються на готову продукцію це:

- а) виробничий процес;
- б) проєктування виробу;
- в) процес згортання виробництва;
- г) підготовчий процес;
- д) немає правильної відповіді.

37. Виробничі процеси, які забезпечують умови для ритмічного функціонування основного виробництва, називаються:

- а) основними;
- б) додатковими;
- в) складальними;
- г) допоміжними;
- д) обслуговуючими.

38. Найменша адміністративно-виробнича ланка, в якій колектив працівників виконує однотипні технологічні роботи з виробництва однотипного продукту, це:

- а) робоче місце;
- б) склад;
- в) цех;
- г) дільниця;
- д) завод.

39. Виробнича структура, яка має певний ступінь замкнутості:

- а) предметна;
- б) технологічна;
- в) подетальна;
- г) предметно-технологічна;
- д) немає правильної відповіді.

40. Фіксовані взаємозв'язки, що існують на підприємстві між його підрозділами та працівниками, це:

- а) виробнича структура підприємства;
- б) функціональна структура підприємства;
- в) управляюча структура підприємства;
- г) організаційна структура підприємства;
- д) комерційна структура підприємства.

41. Будь-яка дія, котра здійснюється в системі управління і спрямована на зміну стану об'єкта управління відповідно до поставленої мети, це:
- а) функція контролю;
 - б) функція планування;
 - в) функція мотивування;
 - г) функція управління;
 - д) функція аналізу.
42. Яка з перелічених нижче функцій не відноситься до функцій управління:
- а) планування;
 - б) організація;
 - в) мотивація.
 - г) аналіз;
 - д) контроль.
43. Визначення мети розвитку суб'єкта господарювання та засобів її досягнення, передбачення плану дій трудового колективу на певний період, це:
- а) планування;
 - б) організація;
 - в) контроль;
 - г) регулювання;
 - д) немає правильної відповіді.
44. Діяльність, що спрямована на створення та розвиток об'єкта управління, включає регламентацію окремих елементів процесу управління, це:
- а) планування;
 - б) координація;
 - в) контроль;
 - г) регулювання;
 - д) організація.
45. З наведених нижче визначень оберіть те, яке, на вашу думку, відповідає мотиваційній функції управління:
- а) функція управління, що визначає перспективи розвитку економічної системи і її майбутній стан, обумовлені темпами розвитку, джерелами, обраними методами і формами виробництва для досягнення сформульованої мети у вигляді конкретних планових моделей (розрахунків) завдань і показників з установленим терміном виконання;
 - б) функція управління, яка завершує будь-яку діяльність і представляє собою перевірку, а також спостереження з метою перевірки чи нагляду;
 - в) функція управління, яка вказує на комплекс причин, які спонукають членів трудового колективу до спільних впорядкованих і узгоджених дій для досягнення поставленої перед суб'єктом господарювання мети;
 - г) немає правильної відповіді;
 - д) функція управління, метою якої є формування керівної і керованої системи, а також зв'язків і відносин між ними, що забезпечують кооперацію людей і знярядь праці з максимальною ефективністю протікання їх спільної трудової діяльності.
46. Захід або сукупність заходів у будь-якій людській діяльності, спосіб досягнення мети, шлях вирішення певного завдання, це:
- а) спосіб;
 - б) інструмент;
 - в) засіб;
 - г) метод;

д) немає правильної відповіді.

47. Міжфункціональні зв'язки виникають між:

- а) підрозділами однакового рівня управління;
- б) підрозділами і керівниками різних рівнів управління;
- в) керівниками, які виконують певні функції на різних рівнях управління, і між ними не існує адміністративного підпорядкування;
- г) правильні відповіді б) та в);
- д) немає правильної відповіді.

48. Відокремлений орган (працівник), наділений функціями управління, правами для їхньої реалізації, визначеною відповідальністю за виконання функцій та використання прав, це:

- а) ланка управління;
- б) рівень управління;
- в) етап управління;
- г) правильні відповіді а) та б);
- д) немає правильної відповіді.

49. В основі якої структури управління лежить лінійна структура, але при лінійних керівниках створюються спеціальні підрозділи, що спеціалізуються на виконанні певних управлінських функцій?

- а) лінійно-функціональна;
- б) штабна;
- в) функціональна;
- г) лінійно-штабна;
- д) лінійна.

РОЗДІЛ 2. «РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА»

Практичне заняття № 2.1

Тема роботи: «Необоротні активи підприємства»

Мета роботи: сформувати уявлення щодо активів підприємства: сутності, складу, класифікації, оцінки основних засобів підприємства; розглянути нематеріальні активи підприємства

План

1. З'ясувати економічну сутність, елементний склад і класифікацію активів підприємства
2. Розглянути сутність і склад основних засобів підприємства
3. Визначити особливості оцінки та обліку основних засобів підприємства
4. Розглянути склад і особливості оцінки нематеріальних активів підприємства

Питання для обговорення:

1. Розкрийте сутність та значення активів підприємства.
2. Визначте склад активів підприємства.
3. Наведіть класифікацію активів підприємства.
4. Визначте зміст та особливості основних засобів підприємства.
5. Що належить до основних засобів підприємства?
6. Яка роль основних засобів у виробничій діяльності підприємства?
7. Які види структури основних засобів вам відомі?
8. Наведіть приклади активної та пасивної частин основних засобів.
9. Які види зносу основних засобів вам відомі?
10. У чому полягає вартісна оцінка основних засобів?
11. Що таке амортизація? Які методи амортизації вам відомі?

12. Визначте механізм відтворення основних засобів підприємства.
13. Визначте показники руху основних засобів підприємства.
14. Визначте показники ефективності використання основних засобів підприємства.
15. Наведіть основні напрями підвищення ефективності використання основних засобів підприємства.
16. Розкрийте суть та виділіть особливості нематеріальних активів.
17. Охарактеризуйте різновиди нематеріальних активів.
18. Які критерії визнання нематеріальних активів підприємства?
19. Визначте показники руху та ефективності використання нематеріальних активів.

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Задачі

Задача 1. Підприємство у поточному періоді придбало вантажний автомобіль. Вартість, сплачена постачальнику відповідно до договору купівлі-продажу, склала 780 тис. грн (разом із ПДВ). При його реєстрації й прийнятті на баланс підприємства були сплачені збір на обов'язкове державне пенсійне страхування в сумі 17200 грн, збір за реєстрацію – 6100 грн. Витрати на доставку автомобіля в гараж підприємства склали 16820 грн. Визначте первісну вартість купленого автомобіля, за якою його візьмуть на баланс підприємства.

Задача 2. Визначити структуру основних засобів підприємства на початок і на кінець звітного року, показники руху основних засобів за даними представленими в таблиці.

Групи основних засобів	На початок року, тис. грн.	На кінець року, тис. грн.
1) будівлі	5400	6100
2) споруди	1035	2120
3) передавальні пристрої	658	875
4) машини і обладнання	14200	15650
5) транспортні засоби	350	520
6) інструмент	40	58
7) виробничий інвентар	160	225
8) господарський інвентар	120	180

Задача 3. Визначити величину морального зношення токарного верстата, якщо відомо, що на придбання, доставку і монтаж 10 верстатів підприємство витратило 2350 тис. грн. Через три роки підприємством було придбано ще 5 таких верстатів, сумарною вартістю 1000 тис. грн.

Задача 4. Визначити коефіцієнт екстенсивного використання обладнання, якщо відомо, що в цеху встановлено 20 токарних, 8 фрезерних і 10 свердлильних верстатів. Річна виробнича програма механічного цеху становить: за токарними роботами 60 000 верстато-год., за фрезерними – 15 000, за свердлильними – 18 000 верстато-год. Токарні і фрезерні верстати працюють у дві зміни, свердлильні – в одну зміну. Токарні і фрезерні верстати простоюють у ремонті протягом року 365 год. кожний, свердлильні – по 276 год. В році 255 робочих днів, тривалість зміни – 8 год.

Задача 5. В цеху є в наявності 8 свердлильних верстатів, які придбані три роки тому за ціною 170 тис. грн за одиницю. Нормативний термін служби цієї групи устаткування – 5,5 роки. Відновна вартість верстата – 150 тис. грн. Розрахувати загальний коефіцієнт зношення верстатів.

Задача 6. Термін корисного використання об'єкта основних засобів становить 6 років. Коефіцієнт морального його зношення дорівнює 0,15. Визначити коефіцієнт загального зношення об'єкта основних засобів після трьох років його експлуатації.

Задача 7. У цеху встановлено 200 верстатів. Обчислити коефіцієнт змінності роботи верстатів для цього цеху, якщо 60 з них працює в одну зміну, 100 – у дві, а решта – у три зміни.

Задача 8. Визначити загальний коефіцієнт зношення верстата, придбаного чотири роки тому. Первісна вартість верстата – 340 тис. грн. Вартість капітального ремонту – 220 тис. грн. Річний приріст продуктивності праці в середньому в економіці країни становив 1,5%.

Задача 9. Визначити відновну вартість автоматичної лінії по розливу безалкогольних напоїв, якщо початкова її вартість становила 240 тис. грн, лінія експлуатується три роки, середньорічний приріст продуктивності праці в економіці становить 1,5%. Якою буде відновна вартість лінії з врахуванням зношення, якщо відомо, що річна норма амортизації становить 20%?

Задача 10. Визначити середньорічну вартість основних засобів підприємства, якщо їх вартість на початок звітного року становила 784 тис. грн. У першому кварталі було введено основних засобів на 220 тис. грн, а II кварталі – ще на 210 тис. грн. Також у II кварталі було виведено основних засобів – на 40 тис. грн, а в IV кварталі – ще на 38 тис. грн.

Задача 11. Визначити показники стану та ефективності використання основних засобів (фондовіддачу, фондомісткість, фондоозброєність), якщо відомо, що вартість основних засобів на початок року становила 690 тис. грн. 10 лютого було введено основних засобів на 260 тис. грн, а 22 липня виведено на 40 тис. грн. Обсяг випуску продукції за рік становить 9500 тис. грн. Чисельність промислово-виробничого персоналу підприємства дорівнює 70 осіб.

Задача 12. Визначити середньорічну вартість основних засобів підприємства, якщо їх вартість на 1 січня звітного року становила 600 тис. грн, у травні було введено основних засобів на суму 85 тис. грн, а в вересні виведено – на 40 тис. грн. Також розрахувати фондовіддачу, фондомісткість і фондоозброєність, якщо чисельність промислово-виробничого персоналу підприємства становить 40 чоловік, а обсяг реалізованої продукції за рік – 1350 тис. грн.

Задача 13. Визначити середньорічну, залишкову вартість основних виробничих засобів підприємства, основні показники їх використання та показники руху, якщо:

- річний обсяг реалізації продукції становив 8,4 млн грн;
- на початок року вартість основних виробничих засобів становила 2,6 млн грн;
- у березні ввели нові основні виробничі засоби на суму 450 тис. грн;
- у липні списали основні виробничі засоби на суму 160 тис. грн;
- на даний час нараховано амортизації на суму 3,1 млн грн;
- середньоспискова чисельність працівників – 40 осіб.

Задача 14. Підприємство придбало об'єкт основних засобів початковою вартістю 520 тис. грн. Очікуваний термін корисного використання становить 5 років. Загальний розрахунковий обсяг виробництва визначений підприємством у розмірі 1600 тис. од. (в т.ч. за роками: 1-й рік – 80 тис. од; 2-й рік – 100 тис. од; 3-й рік – 140 тис. од; 4-й рік – 120 тис. од; 5-й рік – 60 тис. од.). Ліквідаційна вартість устаткування після його експлуатації за попередньою оцінкою може сягнути 20 тис. грн. Визначити суми щорічних амортизаційних відрахувань.

Задача 15. Визначити річну норму амортизації, якщо відомо, що первісна вартість об'єкта основних засобів становить 210 тис. грн, ліквідаційна вартість очікується на рівні 10 тис. грн., щорічні амортизаційні відрахування – 40 тис. грн., амортизаційний період – 3 роки.

Задача 16. Визначити первісну вартість об'єкта основних засобів підприємства, якщо річна норма амортизаційних відрахувань складає 15%, сума щорічних амортизаційних відрахувань – 4800 грн, а ліквідаційна вартість очікується на рівні 2000 грн.

Задача 17. Визначити залишкову вартість верстата та річну норму його амортизації, якщо відомо, що його первісна вартість 740 тис. грн, амортизаційний період – 3 роки, щорічні амортизаційні відрахування – 120 тис. грн, ліквідаційна вартість – 20 тис. грн.

Задача 18. Мале підприємство придбало новий токарний верстат з числовим програмним управлінням вартістю 380 тис. грн. Нормативний строк служби верстата 5 років. Визначити норму амортизації третього року служби верстата і нагромаджену суму амортизаційних відрахувань в цьому ж році.

Тестові завдання

1. Сукупність матеріальних і нематеріальних цінностей підприємства у вартісному виразі, що систематично поновлюються (відновлюються), обслуговуючи виробничо-господарський процес і забезпечуючи його безперервність, задля досягнення економічних і соціальних вигід – це:

- а) необоротні активи;
- б) активи;
- в) оборотні активи;
- г) нематеріальні активи;
- д) матеріальні активи.

2. Не є елементом необоротних активів:

- а) нематеріальні активи;
- б) основні засоби;
- в) інвестиційна нерухомість;
- г) довгострокові біологічні активи;
- д) запаси.

3. Не є елементом оборотних активів:

- а) поточні біологічні активи;
- б) дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги;
- в) гроші та їх еквіваленти;
- г) відстрочені податкові активи;
- д) витрати майбутніх періодів.

4. Матеріальні активи, які не змінюють своєї матеріально-речової форми, використовуючись у виробничій і позавиробничій діяльності протягом тривалого періоду понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) та переносять свою вартість на кінцеву продукцію частинами в процесі виробництва, це:

- а) основні засоби;
- б) оборотні засоби;
- в) необоротні активи;
- г) нематеріальні активи;
- д) усі відповіді правильні.

5. Господарський інвентар належить до:

- а) нематеріальних активів;
- б) оборотних активів;
- в) активної частини основних засобів;
- г) пасивної частини основних засобів;
- д) чистих активів.

6. Мінімально допустимі строки корисного використання транспортних засобів відповідно до Податкового кодексу України становлять:

- а) 10 років;

- б) 4 роки;
- в) 2 роки;
- г) 5 років;
- д) 6 років.

7. Фактична вартість основних засобів на момент їх придбання і взяття на баланс підприємства – це:

- а) первісна вартість основних засобів;
- б) залишкова вартість основних засобів;
- в) повна вартість основних засобів;
- г) відновна вартість основних засобів;
- д) усі відповіді правильні.

8. Залишкова вартість основних засобів:

- а) це їх вартість у новому незношеному стані;
- б) це реально існуюча їх вартість, що не перенесена на вартість готової продукції;
- в) це вартість їх відтворення в сучасних умовах виробництва;
- г) це сукупність витрат, пов'язаних з придбанням об'єктів основних засобів;
- д) немає правильної відповіді.

9. Як називається вартість основних засобів на час їх вибуття, спричиненого спрацюванням?

- а) первісна;
- б) ліквідаційна;
- в) відновна;
- г) залишкова;
- д) немає правильної відповіді.

10. Втрата основними засобами своїх споживчих властивостей, внаслідок чого вони перестають задовольняти вимоги, які до них ставляться, це:

- а) фізичне зношення основних засобів;
- б) моральне зношення основних засобів I-го роду;
- в) моральне зношення основних засобів II-го роду;
- г) моральне зношення основних засобів III-го роду;
- д) усі відповіді правильні.

11. Передчасне зменшення вартості об'єктів основних засобів обумовлене здешевленням їх відтворення в сучасних умовах, це:

- а) фізичне зношення основних засобів;
- б) моральне зношення основних засобів I-го роду;
- в) моральне зношення основних засобів II-го роду;
- г) моральне зношення основних засобів III-го роду;
- д) правильні відповіді б) і в).

12. Перенесення вартості основних засобів на вартість новоствореної продукції впродовж терміну їх корисного використання з метою повного відновлення – це:

- а) розширення;
- б) амортизація;
- в) відтворення;
- г) знос;
- д) немає правильної відповіді.

13. Який метод амортизації передбачає рівномірне списання (розподіл) вартості об'єкта основних засобів, що амортизується, протягом строку його експлуатації?

- а) прямолінійний метод нарахування амортизації;
- б) метод зменшення залишкової вартості;
- в) метод прискореного зменшення залишкової вартості;
- г) виробничий метод нарахування амортизації;
- д) кумулятивний метод.

14. Розширене відтворення основних засобів може здійснюватися у формі:

- а) нового будівництва;
- б) реконструкції підприємства;
- в) розширення виробництва;
- г) технічного переоснащення і модернізації машин, обладнання;
- д) усі відповіді правильні.

15. Допустимий рівень фізичного зносу основних засобів становить:

- а) 45%;
- б) 50 %;
- в) 35%;
- г) 30%;
- д) 60%.

16. Узагальнюючим показником ефективності використання основних засобів підприємства є:

- а) фондівдача;
- б) коефіцієнт оновлення основних засобів;
- в) коефіцієнт інтенсивного використання обладнання;
- г) коефіцієнт екстенсивного використання обладнання;
- д) фондоозброєність.

17. Показник фондівдачі розраховується як:

- а) відношення середньорічної вартості основних засобів до обсягу реалізованої продукції;
- б) добуток середньорічної вартості основних засобів та обсягу реалізованої продукції;
- в) відношення обсягу реалізованої продукції до середньорічної вартості основних засобів;
- г) відношення середньорічної вартості основних засобів до чисельності промислово-виробничого персоналу;
- д) немає правильної відповіді.

18. Який з узагальнюючих показників визначається відношенням середньорічної вартості основних засобів до чисельності промислово-виробничого персоналу підприємства?

- а) фондомісткість;
- б) фондівдача;
- в) фондоозброєність;
- г) придатність основних засобів;
- д) рентабельність основних засобів.

19. Критеріями визнання нематеріальних активів, отриманих підприємством в результаті розробки, є:

- а) наявність у підприємства наміру, технічної можливості та ресурсів для доведення нематеріального активу до стану, у якому він буде придатний для реалізації або використання;
- б) можливість отримання підприємством майбутніх економічних вигод від реалізації або використання даного нематеріального активу;
- в) наявність у підприємства інформації для достовірного визначення витрат, пов'язаних з розробкою нематеріального активу;
- г) правильні відповіді б) і в);
- д) усі відповіді правильні.

20. До нематеріальних активів не належать:

- а) права користування природними ресурсами та майном;
- б) права на комерційні позначення;
- в) права на об'єкти промислової власності;
- г) авторське право та суміжні з ним права;
- д) немає правильної відповіді.

21. Не визнаються нематеріальним активом:

- а) витрати на дослідження;
- б) витрати на підготовку і перепідготовку кадрів;
- в) витрати на рекламу та просування продукції на ринку;
- г) витрати на підвищення ділової репутації підприємства;
- д) усі відповіді правильні.

22. Рівень віддачі нематеріальних активів визначається відношенням:

- а) обсягу виготовленої продукції у звітному періоді до середньорічної вартості нематеріальних активів;
- б) середньорічної вартості нематеріальних активів до обсягу випущеної продукції у звітному періоді;
- в) прибутку від реалізації продукції у звітному періоді до середньорічної вартості нематеріальних активів;
- г) обсягу активів підприємства до середньорічної вартості нематеріальних активів;
- д) обсягу капіталу підприємства до середньорічної вартості нематеріальних активів.

Практичне заняття № 2.2

Тема роботи: «Оборотні активи підприємства»

Мета роботи: з'ясувати склад, класифікацію, особливості нормування і показники ефективності використання оборотних активів підприємства

План

1. Визначити економічну сутність, склад та класифікацію оборотних активів підприємства.
2. З'ясувати особливості нормування оборотних активів підприємства.
3. Розглянути показники ефективності використання оборотних активів підприємства.

Питання для обговорення:

1. Розкрийте суть і значення оборотних активів підприємства.
2. Вкажіть відмінності між оборотними та необоротними активами підприємства.
3. Вкажіть відмінності між оборотними активами та оборотним капіталом підприємства.
4. Наведіть класифікацію оборотних активів підприємства.
5. Визначте і охарактеризуйте складові оборотних активів підприємства.
6. Обґрунтуйте необхідність нормування оборотних активів підприємства.
7. Розкрийте механізм визначення нормативів оборотних активів для окремих їх складових елементів.
8. Які завдання ставляться перед підприємством для прискорення оборотності оборотних активів?
9. Визначте показники ефективності використання оборотних активів підприємства.
10. Які оборотні активи належать до низько-, середньо- та високоліквідних?

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Задачі

Задача 1. Встановити норматив оборотних активів у виробничих запасах, якщо відомо, що за один день витрачається 8,5 т сировини, ціна 1 т – 10 тис. грн. Сировина доставляється на

підприємство кожних 20 днів, тривалість транспортування – 3 дні, підготовчий запас – 5 днів.

Задача 2. Визначити норматив оборотних засобів у незавершеному виробництві, якщо виробнича собівартість виробу за плановою калькуляцією становить 2100 грн в тому числі витрати на сировину, основні матеріали та купівельні напівфабрикати – 1340 грн, тривалість виробничого циклу – 10 робочих днів, а річний план випуску виробів – 8 млн. од.

Задача 3. Визначити норматив оборотних активів у незавершеному виробництві, якщо за рік буде виготовлено 3,4 млн. виробів, виробнича собівартість яких становить 920 грн/од. На початку циклу виготовлення, тривалість якого 6 днів, витрачається 400 грн.

Задача 4. Розрахувати коефіцієнти оборотності і завантаження оборотних активів, а також тривалість одного їх обороту згідно таких даних:

- а) річний обсяг реалізованої продукції – 78,5 млн грн.;
- б) норматив власних оборотних активів:
 - станом на 01.01 планового року – 8,2 млн грн.;
 - станом на 01.04 – 8,0 млн грн.;
 - станом на 01.07 – 8,4 млн грн.;
 - станом на 01.10 – 8,5 млн грн.;
 - станом на 01.01 – 8,8 млн грн.

Задача 5. Підприємством на I квартал заплановані показники, наведені у та-блиці.

Показники	Значення
1. Обсяг товарної продукції за виробничою собівартістю, тис. грн	930
2. Квартальна потреба в матеріалах, тис. грн	540
3. Норми виробничого запасу в днях, у тому числі:	
3.1. транспортного	2
3.2. підготовчого	4
3.3. поточного	16
4. Тривалість виробничого циклу виготовлення продукції, днів	10
5. Коефіцієнт наростання витрат	0,8
6. Норма запасу готової продукції на складі, днів	3

Визначте норматив оборотних активів:

- у виробничих запасах;
- у незавершеному виробництві;
- у залишках готової продукції на складі; сукупний.

Задача 6. Норматив оборотних активів підприємства у звітному році становив 940 тис. грн, а обсяг реалізованої продукції – 1880 тис. грн. Як повинен змінитися коефіцієнт оборотності оборотних активів, якщо в плановому році передбачається збільшення обсягу реалізованої продукції на 15%, а нормативу оборотних активів – тільки на 10%?

Задача 7. Випуск продукції підприємства за рік становить 50 млн. од. Собівартість виробу – 720 грн, а ціна – на 25% перевищує його собівартість. Загальна потреба підприємства в оборотних активах – 5 млн грн. Тривалість виробничого циклу виготовлення виробів – 7 днів. Коефіцієнт наростання витрат – 0,65. Визначити:

- а) норматив оборотних активів у незавершеному виробництві;
- б) коефіцієнт оборотності оборотних активів;
- в) тривалість одного обороту оборотних активів.

Тестові завдання

1. Оборотні активи – це:

- а) гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом декількох операційних циклів;
- б) гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу;
- в) гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом понад дванадцяти місяців з дати балансу;
- г) гроші, що не обмежені у використанні, а також інші матеріальні і нематеріальні активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу;
- д) немає правильної відповіді.

2. Оборотні активи – це:

- а) виробничі запаси;
- б) виробничі запаси, незавершене виробництво;
- в) виробничі запаси, незавершене виробництво, напівфабрикати власного виробництва;
- г) виробничі запаси, незавершене виробництво, напівфабрикати власного виробництва, витрати майбутніх періодів;
- д) виробничі запаси, незавершене виробництво, напівфабрикати власного виробництва, витрати майбутніх періодів, нематеріальні активи.

3. Оборотні активи у сфері виробництва не включають:

- а) виробничі запаси;
- б) незавершене виробництво;
- в) витрати майбутніх періодів;
- г) готову продукцію на складі;
- д) немає правильної відповіді.

4. До оборотних активів у сфері обігу не належить:

- а) готова продукція;
- б) дебіторська заборгованість;
- в) грошові кошти на розрахунковому та інших рахунках;
- г) готівка в касі;
- д) кредиторська заборгованість.

5. Нормування оборотних активів пов'язане з:

- а) визначенням страхових запасів;
- б) розрахунком розміру коштів, що вкладаються в мінімальний запас товарно-матеріальних цінностей;
- в) розрахунком розміру коштів, що обслуговують процес виробництва продукції;
- г) розрахунком денної потреби в товарно-матеріальних цінностях;
- д) усі відповіді правильні.

6. Не нормується такий елемент оборотних активів:

- а) виробничі запаси;
- б) запаси незавершеного виробництва;
- в) запаси готової продукції;
- г) витрати майбутніх періодів;
- д) дебіторська заборгованість.

7. Ефективність використання оборотних активів характеризують:
- а) прибуток, рентабельність виробництва;
 - б) рівень віддачі оборотних активів;
 - в) коефіцієнт оборотності оборотних активів, середня тривалість одного обороту;
 - г) фондівдача, фондомісткість продукції;
 - д) фондоозброєність праці.
8. Узагальнюючим показником ефективності використання оборотних активів підприємства є:
- а) фондомісткість;
 - б) коефіцієнт оновлення основних засобів;
 - в) коефіцієнт інтенсивного використання обладнання;
 - г) коефіцієнт екстенсивного використання обладнання;
 - д) немає правильної відповіді.
9. Коефіцієнт оборотності оборотних активів показує:
- а) кількість днів, протягом яких здійснюється один оборот оборотних активів;
 - б) кількість обертів оборотних активів протягом певного періоду;
 - в) прибуток, що припадає на одиницю оборотних активів;
 - г) виручку, що припадає на одиницю оборотних активів;
 - д) усі відповіді правильні.
10. Який показник визначається відношенням середнього залишку оборотних активів до обсягу реалізованої продукції:
- а) відносне вивільнення оборотних активів;
 - б) тривалість обороту оборотних активів;
 - в) коефіцієнт завантаження оборотних активів;
 - г) коефіцієнт оборотності оборотних активів;
 - д) рентабельність оборотних активів.
11. Ділення вартості реалізованої продукції за діючими оптовими цінами за певний період на середній залишок оборотних активів за той же період – це:
- а) тривалість обороту оборотних активів;
 - б) рентабельність оборотних активів;
 - в) коефіцієнт оборотності оборотних активів;
 - г) коефіцієнт завантаження оборотних активів;
 - д) відносне вивільнення оборотних активів.
12. Множенням середньоденної потреби в і-тому матеріалі на норму запасу оборотних активів в днях розраховується:
- а) норматив оборотних активів у виробничих запасах сировини, матеріалів, палива;
 - б) норматив оборотних активів у витратах майбутніх періодів;
 - в) норматив оборотних активів у незавершеному виробництві;
 - г) норматив оборотних активів в запасах готової продукції;
 - д) немає правильної відповіді.
13. Множенням середньоденного випуску продукції на норму запасу готової продукції на складі в днях розраховується:
- а) норматив оборотних активів у виробничих запасах;
 - б) норматив оборотних активів у витратах майбутніх періодів;
 - в) норматив оборотних активів у незавершеному виробництві;
 - г) норматив оборотних активів в запасах готової продукції;
 - д) немає правильної відповіді.

14. Ріст коефіцієнта оборотності оборотних активів в динаміці характеризує:

- а) підвищення ефективності використання оборотних активів;
- б) зниження ефективності використання оборотних активів;
- в) приріст оборотних активів;
- г) ріст обсягів реалізації продукції;
- д) немає правильної відповіді.

15. Ріст коефіцієнта оборотності оборотних активів також означає:

- а) скорочення тривалості обороту оборотних активів;
- а) зменшення коефіцієнта завантаження оборотних активів;
- б) підвищення рентабельності оборотних активів;
- в) правильні відповіді а) і б);
- г) усі відповіді правильні.

16. Діленням прибутку за певний період на середній залишок оборотних активів за той же період розраховується:

- а) тривалість обороту оборотних активів;
- б) коефіцієнт рентабельності оборотних активів;
- в) коефіцієнт оборотності оборотних активів;
- г) коефіцієнт завантаження оборотних активів;
- д) відносне вивільнення оборотних активів.

17. Власний оборотний капітал підприємства обчислюється як:

- а) різниця між поточними активами та поточними пасивами;
- б) різниця між поточними пасивами та поточними активами;
- в) сума поточних активів та поточних пасивів;
- г) співвідношення між поточними пасивами та поточними активами;
- д) співвідношення між поточними пасивами та поточними активами.

18. Грошові кошти у касі підприємства і на банківських рахунках є:

- а) високоліквідними;
- б) середньоліквідними;
- в) низьколіквідними;
- г) неліквідними;
- д) немає правильної відповіді.

19. До оборотних активів з низькою оборотністю належать:

- а) сезонні запаси сировини і матеріалів;
- б) запаси готової продукції із зниженим попитом;
- в) довгострокова та короткострокова дебіторська заборгованість;
- г) всі форми поточних фінансових інвестицій терміном більше шести місяців;
- д) усі відповіді правильні

Практичне заняття № 2.3

Тема роботи: «Персонал підприємства, продуктивність та оплата праці»

Мета роботи: розглянути класифікацію, структуру і показники розрахунку чисельності працівників підприємства, сутність продуктивності праці, види зробиної плати

План

1. Розглянути класифікацію, характеристику та структуру персоналу підприємства
2. З'ясувати методик розрахунку чисельності працюючих на підприємстві та їх рух
3. Сформулювати поняття щодо продуктивності праці персоналу підприємства
4. Розглянути суть та види заробітної плати

5. Визначити особливості форм і систем оплати праці

Питання для обговорення:

1. Визначте категорії, на які поділяється персонал підприємства.
2. На які групи за рівнем кваліфікації поділяються робітники?
3. Якими чинниками визначається кваліфікація працівника? Якими показниками вона характеризується?
4. Яка основна мета визначення чисельності персоналу?
5. Чи є система показників для оцінки результативності праці управлінського персоналу?
6. Визначте основні методи вимірювання та показники рівня продуктивності праці на підприємствах різних форм власності.
7. Охарактеризуйте систему розрахунків можливого підвищення продуктивності праці за рахунок дії певної сукупності та окремих чинників.
8. Чи існує взаємозв'язок між категоріями «ефективність праці», «продуктивність праці», «ціна робочої сили», «ціна послуг робочої сили»?
9. Які проблеми реалізації принципів мотивації в практиці діяльності підприємства?
10. Яка об'єктивна необхідність застосування різних форм і систем оплати праці персоналу?
11. Перерахуйте види доплат і надбавок до заробітної плати окремих категорій персоналу.
12. Розкрийте суть сучасних проблем формування й застосування систем преміювання персоналу підприємств.
13. Чи належить до основних робітників слюсар-ремонтник обладнання швейного цеху фабрики? Поясніть.
14. Якою є принципова відмінність між погодинною і відрядною формами оплати праці? Коли доцільно їх використовувати? Поясніть на прикладах.

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Задачі

Задача 1. У звітному році трудомісткість виробничої програми підприємства становила 1778000 нормо-годин. Передбачається, що в наступному році через ускладнення продукції загальна трудомісткість збільшиться на 8%. У звітному році річний плановий фонд часу одного робітника становив 2000 нормо-годин. Очікується, що наступного року він збільшиться на 10%. Виконання норми виробітку кожним працівником утримається на рівні 110%. Як зміниться рівень чисельності виробничого персоналу у плановому році?

Задача 2. Визначте зміну чисельності працюючих на підприємстві, якщо ріст випуску валової продукції запланований на 10 %, а продуктивність праці в плановому періоді зросте порівняно з базовим на 4,5%.

Задача 3. Визначити чисельність працюючих у плановому періоді, якщо відомо, що випуск продукції в плановому періоді виросте порівняно з базовим на 7,8%, а продуктивність праці збільшиться на 5,1%. Обсяг валової продукції в базовому періоді становить 12,5 млн грн, чисельність промислово-виробничого персоналу – 1850 чоловік.

Задача 4. Визначити чисельність робітників у галузі в плановому періоді, якщо відомі такі дані. Чисельність працюючих у галузі в базовому році становила 1570 тис. чол., із них непромислового персоналу – 95 тис. чол. Частка робітників у чисельності промислово-виробничого персоналу складала в базовому році 64 %. Обсяг валової продукції галузі становить 492 млрд грн. Планується збільшити обсяг валової продукції на 5,7%, а продуктивність праці – на 4,9%.

Задача 5. Підприємство виготовляє вироби з пластмаси шляхом лиття. Річний обсяг виробництва – 750 тис.шт., а трудомісткість виробу – 0,24 нормо-год. Тривалість робочої зміни

– 8 год. при однозмінному режимі роботи. Внутрішні трати часу – 2,5%, а регламентовані простої – 4,2% номінального робочого часу. Відсоток виконання норм виробітку – 103%. В році 256 робочих днів. Визначити необхідну чисельність робітників-відрядників.

Задача 6. Підприємство працює у дві зміни. В місяцеві 22 робочих дні. Місячна планова трудомісткість програми формування – 2420 машино-змін. Планові невиходи працюючих на роботу становлять 11,5% номінального робочого часу. Визначити необхідну кількість робітників при нормі обслуговування 12 машин на одного робітника.

Задача 7. Визначити явочну та середньооблікову чисельність працюючих, якщо річний плановий фонд часу одного робітника – 270 днів, кількість верстатів, що обслуговуються, – 60. Кожний верстат обслуговує ланка з трьох робітників, режим роботи – тризмінний.

Задача 8. Визначити планову чисельність працюючих, якщо відомо, що планується збільшити випуск продукції до 45 млн грн, а продуктивність праці – на 5%. Обсяг продукції в звітному році склав 42,5 млн грн при середньосписковій чисельності працюючих 8500 чоловік.

Задача 9. Визначити плановий ріст продуктивності праці на підприємстві, якщо відомо, що випуск товарної продукції в плановому році повинен збільшитися порівняно з базовим на 11,2%, а чисельність працюючих – на 4,2%.

Задача 10. Для виконання виробничої програми планового року, яка рівна за трудомісткістю планові базового року, чисельність працюючих встановлено в кількості 5600 осіб. Визначити, на скільки відсотків запланований ріст продуктивності праці в порівнянні з базовим роком, якщо кількість працюючих в базовому році становила 5780 осіб.

Задача 11. Визначити відсоток підвищення продуктивності праці за рахунок ліквідації втрат робочого часу, якщо відомо, що за звітними даними на підприємстві відпрацьовано за рік 65360 тис. людино-год. Загальні втрати робочого часу за рік склали 735 тис. людино-год.

Задача 12. Визначити ріст продуктивності праці та економію робочої сили в результаті збільшення кооперованих поставок. У плановому році обсяг випуску продукції збільшується на 8%, питома вага кооперативних поставок у товарній продукції виростає з 9 до 16%. Число працюючих в базовому році – 3200 осіб.

Задача 13. Визначити загальний відсоток росту продуктивності обладнання в плановому році і кількість вивільнених робітників, якщо відомо, що з 1 січня планового року на підприємстві буде додатково встановлено 47 верстатів, продуктивність яких вища від продуктивності діючих на 40%. В результаті модернізації 35 верстатів їх продуктивність збільшиться на 16%. Верстатний парк складає в поточному році 652 одиниці, які обслуговуються 1120 робітниками.

Задача 14. Визначити кількість робітників, яку можна буде вивільнити в результаті проведення низки заходів із вдосконалення виробництва. Кількість промислово-виробничого персоналу на підприємстві – 2860 осіб. Фактично кожним робітником відпрацьовано за рік 1865 год. У плановому році фактичний час роботи кожного робітника заплановано збільшити на 15 год. Питома вага виробничих робітників у загальній чисельності працюючих сягає 68%. Крім того, в плановому році передбачається знизити втрати від браку, які складали 2,3%, на 0,8%.

Задача 15. Визначити ріст продуктивності праці та економію робочої сили, якщо відомо, що в плановому році порівняно із звітним роком планується збільшити випуск продукції на 8%, фактичне число днів роботи, відпрацьованих одним основним робітником, – з 278 до 281 і скоротити внутрішні втрати часу в середньому на одного робітника з 10 до 5%. Чисельність промислово-виробничого персоналу – 12000 осіб, у тому числі робітників – 8600, із них

основних – 4500.

Задача 16. Розрахувати місячну заробітну плату робітника IV розряду при погодинно-преміальній системі, якщо відомо, що за місяць робітник відпрацював 21 день. За високу якість виконаних робіт йому повинна бути виплачена премія в розмірі 20% місячної тарифної ставки.

Задача 17. Визначити місячну заробітну плату кожного робітника бригади, якщо відомо, що бригада виконала місячний план на 103,5%. Праця бригади оплачується за відрядно-преміальною системою, яка передбачає 20% премії до тарифної ставки за високу якість виконаного планового завдання і 1,7% премії за кожний відсоток перевиконання. За бригадирство доплачується 10% до тарифної ставки. Склад бригади: бригадир VI розряду, помічник бригадира V розряду, троє слюсарів IV розряду. Число фактично відпрацьованих кожним членом бригади днів у місяці – 20. Тривалість робочої зміни – 8 год.

Задача 18. Визначити місячну заробітну плату робітника IV розряду, який працює за прямою відрядною оплатою праці. Фактичний виробіток готової продукції за місяць складає 310 деталей, відрядна розцінка за одиницю продукції – 40,4 грн.

Задача 19. Визначити непряму відрядну заробітну плату наладчика III розряду, який обслуговує 20 верстатів. На верстатах середній коефіцієнт виконання норм за місяць становить 1,17. За місяць робітник відпрацював 170 годин.

Задача 20. Робітник-наладник II розряду за місяць відпрацював 23 робочі зміни тривалістю 8 год. кожна. Основні робітники, яких він обслуговував, виконали виробниче завдання місяця на 110%. Нарахувати місячну заробітну плату робітнику-наладнику за непрямою відрядною формою оплати праці.

Задача 21. Підсобний робітник обслуговує трьох основних робітників. Його годинна тарифна ставка становить 85% годинної тарифної ставки робітника I розряду при 8 годинному робочому дні. Змінна норма виробітку кожного із основних робітників 70 шт., а фактичне виконання цієї норми за зміну становило: 1 робітником – 97,5%; 2 робітником – 116,4%; 3 робітником – 110%. Визначити фактичний денний заробіток підсобника.

Задача 22. Місячний посадовий оклад економіста планового відділу становить 2800 грн. Тривалість робочого дня – 8,2 год. За графіком ним має бути відпрацьовано 22 дні, один з яких є святковим, що не співпадає з вихідним. Протягом цього місяця йому був наданий листок непрацездатності терміном на 4 дні, один з яких є передсвятковим. З фонду матеріального заохочення економісту нарахована премія в розмірі 20% фактичного заробітку. Розрахувати місячну заробітну плату економіста планового відділу.

Задача 23. Бригада робітників у складі трьох осіб, працюючи разом, виконала виробниче завдання і заробила 40000 грн. Робітник «А» відпрацював при цьому 24 дні і мав КТУ (коефіцієнт трудової участі) 3,2. Робітник «Б» відпрацював 22 дні і мав КТУ 2,5. Робітник «С» відпрацював 20 днів і мав КТУ 2,0. Розподілити бригадний заробіток пропорційно внеску кожного робітника у спільну роботу з урахуванням встановлених КТУ.

Задача 24. Місячний оклад інженера становить 2900 грн. У звітному місяці він має відпрацювати 24 дні. Але йому було надано відпустку без збереження утримання строком на 3 дні. З фонду матеріального заохочення інженеру нараховано премію в розмірі 25% фактичного заробітку. Обчислити місячну заробітну плату інженера.

Задача 25. Робітник 4-го розряду протягом місяця згідно з графіком відпрацював 164 год. і фактично виготовив 320 деталей. Норма часу, встановлена на виготовлення однієї деталі,

дорівнює 35 хв. За виконання місячного планового завдання нараховується премія в розмірі 20% тарифного заробітку і ще по 1% за кожний відсоток перевиконання плану. Нарахувати заробітну плату за відрядно-преміальною формою оплати праці.

Тестові завдання

1. Трудові ресурси – це:

- а) сукупність постійних і тимчасових працівників, які отримали необхідну професійну підготовку;
- б) люди, які вже працюють або будуть залучені до праці в майбутньому;
- в) промислово-виробничий персонал;
- г) явочна чисельність працівників.

2. Персонал підприємства поділяється на промислово-виробничий і непромисловий за такими ознаками:

- а) характером участі у виробничій діяльності;
- б) характером виконуваних функцій;
- в) складністю виконуваних робіт;
- г) віковим і професійним складом.

3. Як відомо, планову чисельність робітників можна обчислити за трудомісткістю виробничої програми. Визначити, чи зміниться чисельність, якщо трудомісткість виробничої програми збільшити на 20%, а фонд дійсного часу і коефіцієнт виконання норм – на 10% кожний:

- а) не зміниться;
- б) збільшиться;
- в) зменшиться.

4. Персонал підприємства – це:

- а) працівники, які мають значний стаж роботи на підприємстві;
- б) працівники, які мають високий рівень кваліфікації;
- в) постійні працівники, які отримали необхідну професійну підготовку та (або) мають практичний досвід і навички роботи;
- г) промислово-виробничий персонал підприємства.

5. Весь персонал підприємства поділяється на такі категорії:

- а) керівники;
- б) спеціалісти;
- в) службовці;
- г) технічний персонал;
- д) робітники;
- е) працівники охорони;
- є) правильні відповіді а), б), в), д).

6. Кваліфікація – це:

- а) сукупність спеціальних знань і сукупних навиків, які визначають підготовленість працівника виконувати професійні функції певної складності;
- б) категорія, яка характеризує відносно вузький вид робіт і вимагає додаткових специфічних знань;
- в) категорія, що відображає якість і складність праці.

7. З перелічених працівників виберіть тих, котрі належать до основних робітників:

- а) токарь обробного цеху;
- б) оператор автотранспорту складу готової продукції;
- в) столяр у цеху з виробництва тари;

- г) гардеробник у корпусі заводууправління;
- д) слюсар механоскладального цеху;
- е) слюсар з ремонту обладнання ділянки штампування.

8. Чисельність керівників, спеціалістів і службовців визначається:

- а) аналогічно чисельності основних і допоміжних робітників;
- б) за встановленими нормами трудомісткості виконання певних робіт;
- в) на основі затвердженого на підприємстві штатного розпису, в якому встановлюється кількість працівників по кожній з указаних груп згідно з діючими нормативами чисельності;
- г) за аналогією з попередніми календарними періодами.

9. Кадрова політика підприємства – це:

- а) система підготовки керівників найвищої кваліфікації;
- б) сукупність заходів щодо вирішення соціальних проблем колективу;
- в) сукупність працівників різних категорій та перспективи зміни її структури;
- г) система заходів щодо забезпечення кожного робочого місця персоналом відповідної професії, спеціальності, кваліфікації.

10. Поняття «продуктивність праці» включає:

- а) витрати суспільно необхідної праці на виробництво одиниці продукції;
- б) витрати живої праці на виробництво одиниці продукції;
- в) продуктивна сила праці, тобто здатність за одиницю робочого часу створити певну споживчу вартість;
- г) міра кількості витраченої праці;
- д) кількість виробленої продукції за одиницю робочого часу.

11. Рівень продуктивності праці характеризують:

- а) фондівіддача, фондомісткість;
- б) виробіток на одного працюючого (робітника);
- в) трудомісткість продукції;
- г) фондоозброєність праці;
- д) прибуток.

12. До чинників підвищення продуктивності праці належать:

- а) структурні зрушення у виробництві;
- б) збільшення обсягів виробництва;
- в) освоєння нових виробничих об'єктів;
- г) розширення меж маркетингових досліджень.

13. Продуктивність праці робітників промислового підприємства вимірюється:

- а) натуральними і вартісними показниками;
- б) вартісними показниками;
- в) натуральними показниками;
- г) умовно-натуральними показниками;
- д) немає правильної відповіді.

14. До основних показників руху персоналу відносять:

- а) фондівіддача, фондомісткість;
- б) коефіцієнт обороту зі звільнення, коефіцієнт сталості та коефіцієнт стабільності персоналу;
- в) коефіцієнт оновлення, коефіцієнт обороту із прийняття та прибуток;
- г) фондоозброєність праці;
- д) плинність персоналу, коефіцієнт обороту із прийняття, коефіцієнт обороту зі звільнення, коефіцієнт сталості та коефіцієнт стабільності персоналу.

15. Трудомісткість продукції виражає:

- а) витрати робочого часу на виробництво одиниці продукції;
- б) виражені у грошовій формі витрати підприємства на виробництво продукції;
- в) трудовитрати (у днях, годинах) на весь обсяг виробленої продукції;
- г) загальна кількість людиноднів, відпрацьованих одним робітником.

16. Як називається комплекс причин, які спонукають працівників до цілеспрямованих дій, є рушійною силою людської діяльності та поведінки на основі глибокої особистої зацікавленості і залучення до її здійснення:

- а) мотивація;
- б) координація дій;
- в) психологія поведінки;
- г) організація діяльності.

17. Оплата праці – це:

- а) заробіток у вигляді винагород, інших заохочувальних і компенсаційних виплат;
- б) будь-який заробіток, що залежить від результатів праці працівника і визначається тарифними ставками, розцінками, посадовими окладами;
- в) будь-який заробіток, що за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу або надані послуги;
- г) встановлений державою розмір заробітної плати, нижче якого не може здійснюватись оплата за фактично виконану роботу;
- д) будь-який заробіток, обчислений, як правило, у грошовому виразі, що його за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану роботу або надані послуги.

18. Для погодинної форми оплати праці характерна оплата праці відповідно до:

- а) кількості виготовленої продукції;
- б) кількості відпрацьованого часу;
- в) кількості наданих послуг.

19. Для відрядної форми оплати праці характерна оплата праці відповідно до:

- а) кількості виготовленої продукції;
- б) кількості відпрацьованого часу;
- в) кількості наданих послуг;
- г) посадових окладів.

20. Яку систему оплати праці доцільно використовувати на підприємстві, якщо праця робітників на ньому не піддається нормуванню, а керівництво підприємства прагне створити робітникам мотиви для якісного виконання ними своїх обов'язків?

- а) погодинно-преміальну;
- б) пряму погодинну;
- в) пряму відрядну;
- г) відрядно-преміальну або відрядно-прогресивну.

21. Яку систему оплати праці доцільно використовувати в структурному підрозділі підприємства, де добре організоване нормування праці і можливий облік виробітку понад встановлені норми?

- а) відрядно-преміальну або відрядно-прогресивну;
- б) пряму погодинну;
- в) пряму відрядну;
- г) погодинно-преміальну.

22. За якої системи оплати праці заробіток робітника визначається тарифною ставкою встановленого розряду і кількістю відпрацьованого часу?

- а) при прямій погодинній;
- б) при акордній;
- в) при колективній;
- г) при відрядно-прогресивній.

23. Тарифна система формується на основі:

- а) тарифних ставок робітників першого розряду;
- б) міжкваліфікаційного співвідношення тарифних ставок;
- в) норм витрат праці та тарифних ставок;
- г) кожного із зазначених пунктів.

24. Про який елемент тарифної системи оплати праці йдеться, якщо він є величиною, яка визначає розмір заробітку за годину, день або місяць роботи?

- а) тарифна сітка;
- б) тарифна ставка;
- в) схема посадових окладів;
- г) тарифно-кваліфікаційний довідник.

Практичне заняття № 2.4

Тема роботи: «Витрат підприємства»

Мета роботи: розглянути сутність і класифікацію витрат підприємства, статті калькуляції витрат і фактори зниження собівартості

План

1. З'ясувати сутність витрат підприємства
2. Розглянути класифікацію витрат
3. Визначити особливості методів калькулювання продукції та складу статей калькуляції
4. Надати характеристику кошторису витрат
5. Розглянути фактори зниження собівартості продукції

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте суть витрат підприємства.
2. Що таке собівартість продукції та яка економічна роль цього показника?
3. За якими ознаками класифікують витрати?
4. Яка економічна роль поділу витрат на постійні та змінні?
5. Що є базою розподілу загальновиборничих витрат?
6. Для чого складаються калькуляції на продукцію та що є об'єктами калькулювання на підприємстві?
7. Що таке калькуляційна одиниця і як вона визначається?
8. Охарактеризуйте основні калькуляційні статті витрат.
9. У чому полягає сутність, переваги і недоліки калькулювання за повними і неповними витратами?
10. У чому сутність калькулювання за замовленнями та яка сфера застосування цього методу?
11. Яке значення має групування витрат за економічними елементами? Коротко охарактеризуйте зміст кожного елементу.
12. Розкрийте сутність кошторису витрат.
13. Пояснити, чим кошторис виробництва відрізняється від собівартості продукції?
14. Визначте основні відмінності між одноелементними та комплексними витратами.
15. Назвіть основні чинники зниження витрат підприємства

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Задачі

Задача 1. Визначити фактичний і плановий рівень витрат на одну гривню товарної продукції підприємства, а також його зміну, якщо підприємство випускає продукції 1200 т/рік з собівартістю – 150 грн./т. Планом на наступний рік передбачено збільшити випуск продукції на 20% і знизити її собівартість на 10%. Оптова ціна продукції складає – 180 грн./т.

Задача 2. Собівартість товарної продукції на підприємстві за звітний рік склала 1,2 млн грн., фактичний обсяг товарної продукції за оптовими цінами підприємства – 145700 грн. Планом передбачається зниження витрат на 1 гривню товарної продукції на 0,25 грн. Визначити витрати на 1 гривню товарної продукції у звітному та плановому роках.

Задача 3. Розрахувати процент зниження витрат на виробництво продукції за такими даними:

Виріб	Обсяг випуску продукції, шт.	Собівартість виробу, грн.	Оптова ціна продукції, грн
А	11200	124,0	155,0
Б	7800	136,2	170,3

Передбачено, що обсяг виробництва виробу А збільшиться наступного року на 35%, а виробу Б – на 10%.

Задача 4. Визначити структуру витрат підприємства за економічними елементами, використовуючи дані таблиці 2.

Елементи витрат	Сума, тис. грн
Сировина і основні матеріали	100
Допоміжні та інші матеріали	10,5
Паливо та енергія зі сторони	12,8
Заробітна плата (основна і додаткова)	70
Відрахування на соціальні заходи	25
Амортизаційні відрахування	10,2
Інші грошові витрати	2,5

Задача 5. Визначити структуру собівартості за елементами витрат і дати оцінку змінам питомої ваги окремих статей.

Показники	20xx рік		Звітний рік	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %
1. Матеріальні витрати, у т.ч.	28732		30076	
▪ електроенергія	6612		10263	
▪ паливо	7736		13200	
▪ інші матеріальні витрати	14384		6613	
2. Витрати на оплату праці	5837		3233	
3. Відрахування на соціальні заходи	912		1934	
4. Амортизація	7860		3673	
5. Інші витрати	10239		1799	
Разом	53580	100	40715	100

Задача 6. Приватне підприємство виготовляє токарні верстати. Фактичний випуск за звітний період склав 194 верстати. Витрати на сировину та матеріали дорівнюють 332,2 тис. грн, на

оплату праці робітникам, зайнятим виробництвом верстатів – 29,7 тис. грн, загальновиробничі – 18,3 тис. грн та адміністративні витрати – 33,7 тис. грн. Сума амортизаційних відрахувань – 34,8 тис. грн. Вартість незавершеного виробництва на початок звітної періоду – 24,3 тис. грн, на кінець – 31,4 тис. грн. Визначте виробничі витрати на виготовлення загальної кількості токарних верстатів та виробничу собівартість одного верстата

Задача 7. Встановити зниження собівартості товарної продукції в плановому році, якщо планом передбачено:

- збільшення продуктивності праці одного працівника на 108,0%;
- збільшення середньої заробітної плати одного працюючого на 102,5%;
- зниження матеріальних затрат на 5,0%;
- індекс цін на матеріальні ресурси становить 0,17;
- за звітом собівартість товарної продукції дорівнює 26450,0 тис. грн;
- питома вага основної заробітної плати виробничих робітників – 21,0%, матеріальних затрат – 42,0%.

Задача 8. Структура собівартості за статтями калькуляції виходячи з розрахунку 100 одиниць продукції має вигляд:

- сировина і матеріали – 4870 грн;
- паливо та електроенергія – 2226 грн;
- оплата праці основних робітників – 3300 грн;
- нарахування на оплату праці – згідно діючого законодавства;
- загальновиробничі витрати – 350 грн;
- загальногосподарські витрати – 20% до оплати праці основних робітників.

Розрахувати прибуток від продажу одиниці виробу. Норма прибутку становить 12%.

Задача 9. За звітний рік підприємство мало такі показники діяльності: обсяг вироблених та реалізованих виробів склав 25 тис. одиниць, постійні витрати при цьому становили 400 тис. грн, а змінні – 500 тис. грн. Оптова ціна виробника (без ПДВ), встановлена на такий виріб, 40 грн. Скільки виробів додатково потрібно виготовити і реалізувати в наступному році, якщо підприємство бажає збільшити свій прибуток на 10%?

Задача 10. Підприємство виготовляє один вид продукції А (однопродуктове виробництво). За місяць виготовлено 1000 виробів, з них продано 900 шт., решта виробів (100 шт.) залишилися на складі готової продукції. Запасів готової продукції на складі не було. Ціна продажу одного виробу – 100 грн, виробнича собівартість – 60 грн. Адміністративні витрати і витрати на збут за місяць становлять відповідно 10 000 і 12 000 грн.

1. Розрахувати валовий і операційний прибуток підприємства за місяць у разі калькулювання за виробничими витратами.
2. Визначити операційний прибуток, коли на собівартість готової продукції відносяться всі витрати, крім витрат на збут.
3. Якщо операційний прибуток у цих випадках різний, з'ясувати причини відхилення.

Задача 11. Передбачається збільшити в наступному місяці виробництво виробу А, зазначеного в задачі 10, з 1000 до 1300 шт. У зв'язку з цим, витрати на збут зростуть на 2000 грн. Загальновиробничі витрати в звітному місяці становлять 15000 грн, у тому числі змінні – 8000 грн, постійні – 7000 грн. Тобто на один виріб припадатиме 15 грн загальновиробничих витрат і 45 грн прямих змінних витрат.

1. Обчислити, як вплине на виробничу собівартість виробів збільшення їх виробництва.
2. Визначити плановий операційний прибуток у наступному місяці та його зміну порівняно з попереднім періодом, якщо буде продано всі вироби, тобто 1400 шт.

Задача 12. Підприємство для здійснення підприємницької діяльності використовувало

приміщення та верстати балансовою вартістю на початок звітної періоду відповідно 70 тис. грн та 42 тис. грн. У звітному кварталі при виготовленні продукції витрати на сировину та матеріали склали 21 тис. грн, на оплату праці робітникам, зайнятим виробництвом продукції – 14,1 тис. грн, загальновиробничі – 3,1 тис. грн і адміністративні витрати 1,9 тис. грн. Вартість незавершеного виробництва на початок кварталу дорівнювала 5,2 тис. грн, на кінець – 6,1 тис. грн. Витрати підприємства, пов'язані з реалізацією продукції склали 1,7 тис. грн. Визначте виробничі витрати на виготовлення продукції та загальну суму витрат на виробництво та реалізацію продукції.

Задача 13. Використовуючи дані, які наведені у таблиці:

1. Розрахуйте структуру витрат підприємства та її динаміку, зробіть висновки.
2. Виділіть статті – прямі та непрямі, умовнопостійні та умовнозмінні, прості та комплексні.
3. Визначте обсяг умовно-постійних і умовно-змінних витрат.
4. Розрахуйте виробничу собівартість та собівартість реалізованої продукції.

Статті	Минулий рік	Звітний рік
Сировина та матеріали	1250	1486
Покупні, комплектуючі, напівфабрикати	95	90
Паливо, енергія	487	520
Основна заробітна плата за відрядними розцінками	312	415
Додаткова заробітна плата	52	59
Відрахування на соціальні потреби	130	170
Витрати, пов'язані з підготовкою та освоєнням виробництв	8	10
Загальновиробничі витрати	55	58
Комерційні витрати	64	83
Витрати внаслідок технічного браку	8	13

Тестові завдання

1. Операційні витрати підприємства – це:
 - а) поточні витрати підприємства;
 - б) інвестиційні витрати підприємства;
 - в) фінансові витрати підприємства;
 - г) стратегічні витрати підприємства;
 - д) непрямі витрати підприємства.
2. Економічним показником, що характеризує вартісну форму витрат на підготовку виробництва, виготовлення продукції та її збут, є:
 - а) прибуток підприємства;
 - б) собівартість продукції;
 - в) операційні витрати підприємства;
 - г) рентабельність підприємства;
 - д) усі відповіді правильні.
3. Витрати, які мають єдиний економічний зміст, є:
 - а) комплексними;
 - б) одноелементними;
 - в) прямими;
 - г) накладними;
 - д) поточними.
4. За зв'язком з обсягом виробництва витрати поділяються на:

- а) поточні, інвестиційні;
- б) виробничі, невиробничі;
- в) основні, накладні;
- г) постійні, змінні;
- д) повні, питомі.

5. До прямих належать витрати, які:

- а) здійснюються регулярно;
- б) є постійними;
- в) безпосередньо відносяться на окремі види виробів;
- г) обчислюються за встановленими нормами;
- д) правильних відповідей немає.

6. До непрямих належать витрати, які:

- а) здійснюються періодично;
- б) змінюються в часі;
- в) залежать від номенклатури продукції;
- г) не відносяться безпосередньо на окремі види виробів у великопродуктовому виробництві;
- д) розраховуються на основі їх динаміки за минулі роки.

7. Які витрати з наведених нижче не відносять до прямих матеріальних витрат:

- а) вартість сировини та основних матеріалів;
- б) вартість купованих напівфабрикатів та комплектуючих виробів;
- в) вартість допоміжних матеріалів;
- г) втрати від браку;
- д) плата за оренду земельних і майнових паїв.

8. За ступенем однорідності витрати на виробництво поділяються на:

- а) основні, накладні;
- б) виробничі, комерційні;
- в) одноелементні, комплексні;
- г) прямі, непрямі;
- д) повні, питомі.

9. Витрати, які залишаються незмінними при зростанні обсягів виробництва, є:

- а) постійними витратами;
- б) змінними витратами;
- в) матеріальними витратами;
- г) прямими витратами;
- д) непрямими витратами.

10. До змінних витрат відносяться:

- а) заробітна плата управлінського персоналу;
- б) витрати з реалізації продукції;
- в) амортизаційні відрахування;
- г) матеріальні витрати;
- д) адміністративні та управлінські витрати.

11. Розподіл витрат на постійні та змінні здійснюється з метою:

- а) прогнозування прибутку;
- б) визначення для кожної конкретної ситуації обсягу реалізації, що забезпечує беззбиткову діяльність (критичний обсяг);
- в) виділення цехової, виробничої та повної собівартості;

- г) правильні відповіді а) і б);
- д) усі відповіді правильні.

12. Групування витрат на виробництво продукції за однорідними економічними елементами є:

- а) кошторисом;
- б) калькуляцією;
- в) «директ-костингом»;
- г) «стандарт-костингом»;
- д) усі відповіді правильні.

13. Не відносяться до економічних елементів витрат:

- а) матеріальні витрати;
- б) витрати на оплату праці;
- в) відрахування на соціальні заходи;
- г) витрати на підготовку і освоєння виробництва;
- д) інші операційні витрати.

14. Витрати операційної діяльності не включають:

- а) собівартості реалізованої продукції, робіт та послуг;
- б) адміністративних витрат;
- в) витрат на збут;
- г) витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи;
- д) інших операційних витрат.

15. До адміністративних витрат не відносяться:

- а) загальні корпоративні витрати;
- б) витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання;
- в) витрати на зв'язок;
- г) витрати на врегулювання спорів у судових органах;
- д) немає правильної відповіді.

16. Оплата праці та комісійні винагороди продавцям та торговим агентам належать до:

- а) витрат на збут;
- б) адміністративних витрат;
- в) інших операційних витрат;
- г) собівартості реалізованої продукції;
- д) немає правильної відповіді.

17. Витрати на рекламу та маркетинг включаються до:

- а) собівартості реалізованої продукції;
- б) витрат на збут;
- в) адміністративних витрат;
- г) інших операційних витрат;
- д) немає правильної відповіді.

18. Визначення обсягу витрат у вартісному вираженні, які припадають на одиницю продукції, це:

- а) калькулювання;
- б) ціноутворення;
- в) облікування;
- г) планування;
- д) усі відповіді правильні.

19. Класифікація витрат на виробництво за економічними елементами витрат є основою для:

- а) розрахунку собівартості конкретного виду продукції;
- б) упорядкування кошторису витрат на виробництво;
- в) обчислення витрат на матеріали;
- г) визначення витрат на заробітну плату;
- д) встановлення ціни виробу.

20. До групування витрат за економічними елементами не відносяться витрати на:

- а) паливо та енергію на технологічні цілі;
- б) основну заробітну плату виробничих робітників;
- в) амортизацію основних засобів;
- г) витрати на підготовку та освоєння виробництва;
- д) додаткову заробітну плату виробничих робітників.

21. Основним об'єктом калькулювання на виробничому підприємстві є:

- а) внутрішні транспортні послуги;
- б) ремонтні послуги;
- в) продукція, що виготовляється для продажу на ринку;
- г) інструмент власного виробництва;
- д) контролінгові операції.

22. Кошторис витрат на виробництво продукції складається:

- а) за комплексними витратами;
- б) в розрізі економічних елементів;
- в) за статтями витрат;
- г) на визначений період часу;
- д) на одиницю виробу.

23. Метод обліку прямих витрат, за яким у калькуляцію включаються не всі витрати на виробництво та реалізацію продукції, а лише прямі:

- а) «директ-костинг»;
- б) «стандарт-костинг»;
- в) попередільне калькулювання;
- г) нормативне калькулювання;
- д) розрахунково-аналітичне калькулювання.

24. Індексний метод розрахунку зниження собівартості продукції дає можливість:

- а) порівняти витрати на 1 грн товарної продукції в плановому і звітному періодах;
- б) визначити зниження витрат по кожному елементу;
- в) врахувати вплив на собівартість продукції зміни цін на основні сировинно-матеріальні ресурси;
- г) врахувати вплив на собівартість продукції всіх чинників укрупненим методом;
- д) всі відповіді правильні.

25. Основними факторами зниження собівартості продукції є:

- а) підвищення технічного рівня виробництва;
- б) поліпшення організації виробництва і праці;
- в) зміна обсягу виробництва;
- г) зміна структури, асортименту та поліпшення якості продукції;
- д) всі відповіді правильні.

Практичне заняття № 2.5

Тема роботи: «Фінансово-економічні результати діяльності підприємства»

Мета роботи: розглянути сутність, механізм формування і розподілу прибутку підприємства, методику оцінки ефективності діяльності підприємства

План

1. З'ясувати алгоритм формування прибутку підприємства
2. Розглянути послідовність розподілу прибутку підприємства
3. Надати характеристику та визначити особливості оцінки ефективності діяльності підприємства

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте поняття доходу (виручки) від реалізації продукції.
2. Що таке прибуток підприємства?
3. Назвіть основні функції прибутку.
4. Визначте методику формування валового прибутку.
5. Розкрийте методику формування прибутку від операційної діяльності.
6. У чому різниця між прибутком від операційної діяльності та прибутком до оподаткування?
7. Яким чином формується чистий прибуток підприємства?
8. Охарактеризуйте джерела формування прибутку підприємства.
9. Що таке ефективність виробництва та якими показниками вона вимірюється?
10. Розкрийте економічний зміст рентабельності підприємства.
11. Які види рентабельності вам відомі?
12. Визначте суть ефективності діяльності підприємства?
13. Що таке фінансовий стан підприємства?
14. Які показники характеризують фінансовий стан підприємства?
15. Розкрийте суть показників оцінки майнового стану підприємства.
16. Що показують показники ліквідності та платоспроможності підприємства?
17. У чому зміст показників оцінки ділової активності підприємства?
18. Що показують показники фінансової стійкості підприємства?

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Задачі

Задача 1. Розрахуйте валовий прибуток підприємства, прибуток від операційної діяльності, прибуток до оподаткування та чистий прибуток за такими даними:

- виручка від реалізації продукції – 20,4 млрд. грн. (в т.ч. ПДВ);
- собівартість реалізованої продукції – 15,3 млрд. грн.;
- збитки підприємства, пов'язані з господарською роботою – 0,5 млрд. грн.;
- плата за користування короткостроковими кредитами банку – 0,2 млрд. грн.

Задача 2. Відомі такі дані про роботу підприємства у звітному періоді:

- реалізовано основної продукції на суму 888 млн. грн. (в т.ч. ПДВ) загальною собівартістю 582 млн. грн.;
- реалізовано продукції підсобного господарства на суму 21,6 млн. грн. (в т.ч. ПДВ) за собівартості 15,8 млн. грн.;
- одержано грошових коштів у вигляді сплачених штрафів за порушення договірної дисципліни на суму 3,8 млн. грн.;
- мали місце збитки від інших фінансових операцій на суму 3,9 млн. грн.;
- погашені проценти за банківський кредит в сумі 12,2 млн. грн.;
- погашена заборгованість за енергоносії в сумі 8,3 млн. грн.;
- прибуток оподатковувався за ставкою 18%.

Розрахувати величину фонду споживання і фонду нагромадження підприємства, якщо вони формуються у співвідношенні 3:1.

Задача 3. Встановити величину фонду споживання підприємства за такими даними:

- одержано прибуток від реалізації продукції в сумі 220 млн. грн.;
- продано основних засобів, що не були задіяні у виробництві, на суму 20 млн. грн.;
- сплачено штрафів іншим підприємствам за порушення термінів поставок продукції на 4,6 млн. грн.;
- сплачено проценти за банківський кредит в сумі 5,8 млн. грн.;
- сплачено податок на прибуток за ставкою 18%;
- у фонд нагромадження спрямовано 67,5 млн. грн.

Задача 4. Торгівельне підприємство закупило товар на суму 20 млн. грн. Його виручка від продажу товару склала 32 млн. грн. (в т.ч. ПДВ). Поточні витрати підприємства – 6,5 млн. грн. На накопичення спрямовано 35% чистого прибутку підприємства.

Визначити:

- 1) суму валового та чистого прибутку підприємства;
- 2) суму коштів, спрямованих на накопичення і споживання;
- 3) рентабельність продажу за валовим та чистим прибутком.

Задача 5. Розрахувати показники рентабельності пекарні за даними таблиці.

Вироби	Річний обсяг реалізації, т	Собівартість виробу, грн	Відпускна ціна, грн/од.	Вага виробу, кг
А	70	13	17,5	0,9
Б	62	49	55	1,0
В	35	43	50	0,5
Г	10	23	30	0,2

Тестові завдання

1. Дохід підприємства – це виручка:

- а) отримана від реалізації матеріальних цінностей підприємства та послуг невиробничого характеру;
- б) від реалізації продукції, послуг і виконання робіт без урахування податку на додану вартість та акцизного збору;
- в) від реалізації виготовленої підприємством продукції;
- г) від реалізації виготовленої підприємством продукції за мінусом її собівартості;
- д) усі відповіді правильні.

2. Прибуток – це:

- а) частина чистого доходу, що залишається на підприємстві після відшкодування всіх витрат, пов'язаних з виробництвом, реалізацією продукції та іншими видами діяльності;
- б) різниця між доходом та витратами підприємства;
- в) різниця між ціною продукції та її собівартістю;
- г) добуток рівня рентабельності на собівартість продукції;
- д) усі відповіді правильні.

3. Форма фінансового результату, за яким доходи більші за витрати називається:

- а) прибутком;
- б) збитком;
- в) чистою теперішньою вартістю;
- г) рентабельністю;
- д) усі відповіді правильні.

4. Валовий прибуток – це:

- а) виручка від реалізації продукції;

- б) грошове вираження вартості товару;
- в) різниця між обсягом реалізованої продукції у вартісному вираженні (без ПДВ та акцизного збору) та її собівартістю;
- г) чистий прибуток підприємства;
- д) різниця між доходами та витратами підприємства.

5. Прибуток від операційної діяльності – це:

- а) виручка від реалізації продукції;
- б) грошове вираження вартості товару;
- в) різниця між обсягом реалізованої продукції у вартісному вираженні (без ПДВ та акцизного збору) і її собівартістю;
- г) чистий прибуток підприємства;
- д) немає вірної відповіді.

6. Різниця між чистим доходом та собівартістю реалізованої продукції – це:

- а) валовий прибуток;
- б) чистий прибуток;
- в) прибуток від операційної діяльності;
- г) прибуток до оподаткування;
- д) прибуток від звичайної діяльності.

7. Різниця між чистим доходом та валовим прибутком на:

- а) величину витрат;
- б) величину податку на додану вартість та акцизного збору;
- в) величину податку на прибуток;
- г) усі відповіді правильні;
- д) різниця відсутня.

8. Різниця між валовою та чистою виручкою від реалізації продукції у величині:

- а) податку на додану вартість;
- б) акцизного збору;
- в) інших вирахувань з доходу;
- г) собівартості реалізованої продукції;
- д) правильні відповіді а–в.

9. Абсолютний вимір результативності діяльності підприємства характеризується:

- а) прибутком;
- б) рентабельністю;
- в) платоспроможністю;
- г) фінансовою стійкістю;
- д) усі відповіді правильні.

10. До функцій прибутку підприємства належать:

- а) оцінювальна функція;
- б) розподільча функція;
- в) стимулююча функція;
- г) інвестиційна функція;
- д) усі відповіді правильні.

11. Реінвестований прибуток підприємства – це:

- а) весь обсяг чистого прибутку підприємства;
- б) спожита частина чистого прибутку підприємства;
- в) фонд нагромадження підприємства;

- г) фонд споживання підприємства;
- д) немає вірної відповіді.

12. У загальній формі ефективність виробництва визначається:

- а) співвідношенням результату до витрат;
- б) різницею між доходами та витратами;
- в) різницею між ціною та собівартістю;
- г) співвідношенням ціни та прибутку;
- д) співвідношенням ціни та витрат.

13. Рівень рентабельності продукції визначається як співвідношення:

- а) валового прибутку до собівартості реалізованої продукції;
- б) чистого прибутку до активів підприємства;
- в) чистого прибутку до власного капіталу;
- г) чистого прибутку до суми вартості основних засобів та оборотних активів;
- д) усі відповіді правильні.

14. Який рівень рентабельності продукції, якщо її ціна – 30 грн, а собівартість – 20 грн:

- а) 45%;
- б) 50%;
- в) 200%;
- г) 150%;
- д) 66,6%.

15. Рівень рентабельності підприємства (виробництва) визначається як співвідношення:

- а) валового прибутку до собівартості реалізованої продукції;
- б) чистого прибутку до активів підприємства;
- в) чистого прибутку до власного капіталу;
- г) чистого прибутку до суми вартості основних засобів та оборотних активів;
- д) усі відповіді правильні.

16. Фінансова рентабельність підприємства визначається як відношення:

- а) валового прибутку до собівартості реалізованої продукції;
- б) чистого прибутку до активів підприємства;
- в) чистого прибутку до власного капіталу;
- г) чистого прибутку до суми вартості основних та оборотних засобів;
- д) усі відповіді правильні.

17. Швидкість обороту оборотних активів визначається показниками:

- а) ділової активності;
- б) платоспроможності;
- в) фінансової стійкості;
- г) майнового стану;
- д) рентабельності.

18. Оцінка фінансового ризику підприємства здійснюється за показниками:

- а) ділової активності;
- б) платоспроможності;
- в) фінансової стійкості;
- г) майнового стану;
- д) рентабельності.

19. Матеріально-технічну базу підприємства характеризують:

- а) показники платоспроможності;
- б) показники фінансової стійкості;
- в) показники майнового стану;
- г) показники ділової активності;
- д) показники рентабельності.

20. Можливість своєчасного і повного здійснення розрахунків за короткостроковими зобов'язаннями перед партнерами характеризують показники:

- а) ліквідності і платоспроможності;
- б) фінансової стійкості;
- в) майнового стану;
- г) ділової активності;
- д) рентабельності.

21. Рівень фінансової стабільності діяльності підприємства характеризують показники:

- а) ліквідності і платоспроможності;
- б) фінансової стійкості;
- в) майнового стану;
- г) ділової активності;
- д) рентабельності.

22. Найважливішими показниками оцінки підприємства на предмет отримання кредиту є показники:

- а) ділової активності;
- б) фінансової стійкості;
- в) майнового стану;
- г) рентабельності;
- д) платоспроможності.

23. За умов збільшення обсягів реалізації продукції, валовий прибуток підприємства:

- а) збільшується;
- б) зменшується;
- в) залишається без змін.

24. Факторами зростання прибутку підприємства є:

- а) державне регулювання цін, тарифів, податків та пільг;
- б) природні ресурси та умови;
- в) наявність та особливості використання засобів і предметів праці;
- г) умови праці та побуту, соціально-психологічний клімат у колективі, природоохоронна діяльність;
- д) усі відповіді правильні.

25. Додана вартість визначається як:

- а) різниця вартості кінцевої продукції, виготовленої за певний проміжок часу, та вартості матеріальних коштів, які споживались у процесі виробництва;
- б) різниця між ціною продукції (товарів, робіт, послуг), яку виробило підприємство, і вартістю сировини й матеріалів, куплених у інших підприємств-виробників;
- в) сума прибутку, амортизації, витрат на оплату праці та пов'язаних з нею відрахувань;
- г) правильні відповіді а) і б);
- д) усі відповіді правильні.

Розділ 3. «ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА»

Практичне заняття № 3.1

Тема роботи: «Економічне прогнозування та планування діяльності підприємства»

Мета роботи: визначити значення та розглянути види економічного прогнозування та планування діяльності підприємства

План

1. Розглянути сутність, значення та види економічного прогнозування діяльності підприємства
2. З'ясувати сутність та види планування діяльності підприємства

Питання для обговорення:

1. Надайте визначення поняття «економічне прогнозування».
2. Яка роль прогнозування в діяльності підприємства?
3. Розкрийте практичний зміст функцій прогнозування.
4. За якими критеріями класифікують прогнози? Який склад кожного з них?
5. Назвіть методи економічного прогнозування та розкрийте їх зміст.
6. Хто здійснює процес планування діяльності на підприємстві?
7. Дайте визначення поняттю «економічне проектування»?
8. Назвіть ознаки стратегічного плану?
9. Розкрийте класифікацію видів планування та дайте їх коротку характеристику?
10. Назвіть послідовність розробки тактичного плану діяльності підприємства?
11. У чому сутність фінансового планування?
12. Які головні завдання стоять перед фінансовим аналізом підприємства?
13. Які принципи планування виділяє вітчизняна наука?

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Тестові завдання

1. Наведіть види планування залежно від змісту та мети планування:
 - а) техніко-економічне;
 - б) стратегічне, поточне, директивне;
 - в) реактивне, інактивне, преактивне, інтерактивне;
 - г) оперативно-виробниче;
 - д) немає правильної відповіді.
2. Наведіть види планування залежно від типу цілей:
 - а) місячне, квартальне, річне, добове, змінне;
 - б) стратегічне, тактичне, оперативне;
 - в) ринкове, директивне, інтерактивне;
 - г) оперативно-виробниче;
 - д) немає правильної відповіді.
3. Надайте характеристику перспективного плану:
 - а) це комплексний план діяльності підприємства на кожний рік перспективного періоду, в якому вирішуються тактичні завдання, є логічним продовженням стратегічного плану;
 - б) це план виробничої діяльності підприємства на 2–5 років та план її забезпечення;
 - в) це план на середньостроковий період; у ньому вирішуються стратегічні завдання розвитку підприємства;
 - г) у ньому розв'язуються оперативні завдання;
 - д) немає правильної відповіді.

4. Які 3 основних види планів підприємства розрізняють залежно від тривалості планового періоду:
- а) середньострокове, поточне, оперативне;
 - б) довгострокове, середньострокове, короткострокове;
 - в) перспективне, поточне, оперативне;
 - г) довгострокове, поточне, короткострокове;
 - д) стратегічне, поточне, календарне.
5. Головним призначенням написання бізнес-плану є:
- а) мати детальний план діяльності підприємства;
 - б) знати коли і який прибуток підприємство зможе отримати;
 - в) знати як уникнути ризиків, що можуть виникнути під час написання та презентації бізнес-плану;
 - г) переконання потенційних інвесторів у тому, що підприємницький проєкт має чітко визначену мету, стратегію успіху та заслуговує на фінансовий супровід та підтримку;
 - д) немає правильної відповіді.
6. Найважливішою частиною бізнес-плану вважається:
- а) організаційний план;
 - б) виробничий план;
 - в) маркетинговий план;
 - г) фінансовий план;
 - д) немає правильної відповіді.
7. Для досягнення мети фінансового аналізу підприємства проводиться:
- а) прогноз основних тенденцій у фінансовому стані й результатах діяльності підприємства;
 - б) виявлення основних факторів, що викликали зміни у фінансовому стані й результатах;
 - в) дослідження рівня добробуту населення;
 - г) аналіз соціальних показників за проєктом;
 - д) правильна відповідь а) і б).
8. Фінансовий аналіз вирішує наступні завдання:
- а) визначення рівня позикових ставок;
 - б) оцінити, оптимізувати й зіставити витрати та вигоди проєкту в кількісному вимірі;
 - в) розробка виробничої програми випуску продукції;
 - г) визначення прийнятності варіантів реалізації проєкту з погляду користувачів, населення регіону, де здійснюється проєкт;
 - д) правильна відповідь відсутня.
9. Один із методів аналізу фінансового стану і фінансових результатів підприємства:
- а) факторний аналіз;
 - б) матричний;
 - в) лінійний;
 - г) прямий;
 - д) немає правильної відповіді.
10. Першим етапом проведення фінансового аналізу є:
- а) аналіз фінансового стану підприємства, яке реалізує проєкт;
 - б) оцінка інвестиційних витрат і розрахунок поточних витрат за проєктом;
 - в) прогноз обсягів реалізації продукції проєкту;
 - г) прогнозування прибутків;
 - д) прогнозування збитків.

11. Останнім етапом проведення фінансового аналізу є:

- а) розрахунок показників ефективності проєкту з урахуванням ризиків та невизначеності;
- б) узгодження у часі припливу коштів та їх відпливу;
- в) визначення потреб у фінансуванні;
- г) прогноз бухгалтерського балансу;
- д) визначення джерел фінансування.

12. Прогноз бухгалтерського балансу відображає:

- а) узагальнення попередніх розрахунків, забезпечення необхідних сум коштів обороті на певні дати, уточнення структури капіталу підприємства;
- б) оцінка інвестиційних витрат і розрахунок поточних витрат за проєктом;
- в) відображає припустимий розвиток накопичуваних активів і джерела їх формування;
- г) немає правильної відповіді;
- д) всі відповіді правильні.

13. Прогноз грошових потоків відображає:

- а) узагальнення попередніх розрахунків, забезпечення необхідних сум коштів в обороті на певні дати, уточнення структури капіталу підприємства;
- б) оцінка інвестиційних витрат і розрахунок поточних витрат за проєктом;
- в) відображає припустимий розвиток накопичуваних активів і джерела їх формування;
- г) явні і неявні витрати за проєктом;
- д) немає правильної відповіді.

14. Джерела формування інвестиційних ресурсів поділяються на:

- а) власні;
- б) залучені;
- в) позичкові;
- г) акціонерні;
- д) немає правильної відповіді.

15. Одним з основних призначень якого плану є залучення необхідних коштів для реалізації інвестиційних проєктів:

- а) оперативно-календарного;
- б) стратегічного;
- в) бізнес-плану;
- г) програми;
- д) поточного.

Практичне заняття № 3.2

Тема роботи: «Планування операційної діяльності підприємства»

Мета роботи: розглянути сутність та алгоритм складання бізнес-плану підприємства

План

1. Визначити сутність бізнес-планування, розглянути його процес і значення.
2. З'ясувати особливості написання бізнес-плану підприємства.

Питання для обговорення:

1. Як співвідносяться поняття «фірма» і «підприємство»?
2. Які існують основні організаційно-правові форми підприємництва?
3. Які основні переваги та недоліки одноосібного володіння?
4. Визначте, що розуміється у бізнесі під словом «партнерство»?
5. Які основні переваги партнерства порівняно з одноосібним володінням?
6. У чому полягають переваги та недоліки корпоративної форми організації підприємництва?

7. Хто в Україні може бути суб`єктом підприємницької діяльності?
8. Кому забороняється заняття підприємницькою діяльністю?
9. У чому полягає свобода підприємницької діяльності?
10. Які існують обмеження у здійсненні підприємницької діяльності?
11. Які види діяльності можуть здійснювати лише державні підприємства?
12. Які види діяльності потребують спеціального дозволу (ліцензії)?
13. Як впливає розмір підприємств на їх класифікацію?
14. Що таке мале підприємництво?
15. У чому полягають роль і значення малого підприємництва в ринковій економіці?
16. Що таке малі підприємства?
17. Які існують у світовій практиці критерії визначення малих підприємств?
18. Як визначається мале підприємництво в Україні?
19. У чому полягають основні функції малого підприємництва?
20. Яка роль малого підприємництва у справі формування конкурентного середовища?
21. Як мале підприємництво надає ринковій економіці необхідної гнучкості?
22. Які особливості розвитку малого підприємництва в Україні?
23. У чому полягають економіко-виробничі та соціальноекономічні переваги малого підприємництва?
24. Які соціально-психологічні переваги має мале підприємництво?
25. Що таке бізнес-план?
26. У чому полягають сутність та необхідність розроблення бізнес-плану?
27. Які основні цілі розроблення бізнес-плану?
28. Яка загальна методологія розроблення бізнес-плану?
29. Що таке підготовча стадія розроблення бізнес-плану?
30. Яка структура та стадії розроблення бізнес-плану?
31. Які вимоги до стилю написання та оформлення бізнесплану?
32. Яке головне завдання й складові маркетинг-плану?
33. Яке головне завдання й складові виробничого плану?
34. Яка мета та структура організаційного плану?
35. У чому зміст і технологія розроблення фінансового плану?
36. Які цілі та завдання презентації бізнес-плану?

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Задачі

Задача 1. Фірма реалізувала 6000 одиниць товару по 150 грн. за одну одиницю. Постійні витрати на виробництво продукції становлять 10000 грн., а змінні – 60 грн. за кожний виріб. Визначте валовий прибуток фірми. Яким буде чистий прибуток фірми, якщо всі платежі з валового прибутку становлять 30 %?

Задача 2. Фірма реалізувала за місяць 1000 булочок по 0,25 грн. та 4000 буханок хліба по 0,50 грн. Її витрати (постійні та змінні) склали за місяць 1750 грн. Крім того, фірма заплатила податок на прибуток за ставкою оподаткування 30% і заплатила 150 грн. штрафу із отриманого чистого прибутку.

Визначте:

- а) виручку від реалізації;
- б) прибуток, що залишився у розпорядженні фірми.

Задача 3. Фірма виготовляє морозиво. Витрати фірми у поточному році становлять (тис. грн.):

- 1) Заробітна плата адміністративного апарату..... 12600
- 2) Заробітна плата робітників 24000
- 3) Оренда приміщення цеху..... 5300
- 4) Оренда офісу 2100

- 5) Амортизація устаткування8000
- 6) Плата за електроенергію.....4500
- 7) Плата за комунальні послуги 1200
- 8) Сировина (молоко, наповнювачі, цукор)..... 58900

Розрахуйте: величину постійних витрат фірми та величину змінних витрат фірми.

Задача 4. В організацію власної справи підприємець вклав 30000 грн. Відомо, що банки виплачують 30% річних за депозитами, а заробітна плата менеджера становить 700 грн. за місяць. За рік підприємець отримує 673,8 тис. грн. виручки від реалізації, а про витрати відомо наступне:

- оренда приміщення за 1 рік 1800 грн.;
- вартість обладнання 90000 грн.;
- строк служби обладнання 10 років;
- комунальні платежі за місяць 1800 грн.;
- витрати на сировину за місяць 26000 грн.;
- транспортні витрати за рік 19000 грн.;
- заробітна плата робітників за місяць 7000 грн.

Розрахуйте економічні витрати та економічний прибуток підприємця.

Задача 5. Складіть міні бізнес-план умовного підприємства.

Тестові завдання

1. До головних класифікаційних ознак видів підприємств відносять:

- а) мета і характер діяльності;
- б) спосіб утворення та національна приналежність капіталу;
- в) форма власності та форма господарювання;
- г) усі відповіді правильні.

2. Законодавчий акт, яким переважно регулюється господарська діяльність підприємств в Україні:

- а) Закон України «Про підприємства в Україні»;
- б) Господарський кодекс України;
- в) Кримінальний та Податковий кодекси України;
- г) Закон України «Про підприємництво».

3. Основний нормативно-правовий акт, яким регулюється державна реєстрація, діяльність, реорганізація та ліквідація суб'єктів підприємництва:

- а) Конституція України;
- б) Закон України «Про господарські товариства»;
- в) Закон України «Про підприємницьку діяльність в Україні»;
- г) Господарський кодекс України.

4. До установчих документів суб'єкта господарювання не відносять:

- а) наказ про облікову політику;
- б) рішення про утворення підприємства;
- в) засновницький договір;
- г) статут.

5. Оберіть визначення, яке найбільш точно характеризує сутність підприємства:

- а) систематична діяльність господарюючих суб'єктів з виробництва продукції, яка здійснюється на власний ризик з метою одержання прибутку;
- б) організаційно виокремлена та економічно самостійна основна (первинна) ланка виробничої сфери народного господарства, що виробляє продукцію (виконує роботи або надає послуги);

- в) сукупність виробничих підрозділів, які розташовані на спільній території;
- г) організація, яка має власні основні фонди.

6. Метою функціонування підприємства на ринку є:

- а) задоволення суспільних потреб у певних видах продукції та одержання прибутку;
- б) насичення ринку певним видом продукції у максимально можливих обсягах;
- в) отримання максимальної виручки;
- г) зменшення безробіття.

7. До головних класифікаційних ознак видів підприємств відносять:

- а) мета і характер діяльності;
- б) спосіб утворення та національна приналежність капіталу;
- в) форма власності та форма господарювання;
- г) усі відповіді правильні.

8. За метою та характером діяльності виділяють такі види підприємств:

- а) комерційні та некомерційні;
- б) приватні та державні;
- в) національні та іноземні;
- г) унітарні та корпоративні.

9. Залежно від форми власності в Україні виділяють такі види підприємств:

- а) приватні та державні;
- б) приватні, колективні, комунальні, державні, підприємства, засновані на змішаній власності;
- в) приватні, державні, кооперативні, комунальні;
- г) приватні, акціонерні, державні, спільні.

10. За якою ціною купить споживач кухонний комбайн «Мрія» в магазині, якщо ціна виробника 1000 грн., оптовий продавець встановлює 10% націнки, а магазин встановлює ще 12% надбавки на товар?

- а) 1120 грн.;
- б) 1220 грн.;
- в) 1100 грн.;
- г) 1232 грн.

11. Яким буде чистий прибуток підприємця, якщо витрати на виробництво становлять 20000 грн., виручка від реалізації – 100000 грн., а податки – 40% від бухгалтерського прибутку?

- а) 48000 грн.;
- б) 80000 грн.;
- в) 32000 грн.;
- г) 72000 грн.

12. Якщо постійні витрати підприємства становлять 6000 грн., а змінні – 15 грн. на кожну одиницю продукції, то при обсязі виробництва 6000 одиниць товару загальні витрати будуть...

- а) 6000 грн.;
- б) 90000 грн.;
- в) 96000 грн.;
- г) 9600 грн.

13. Бізнес-план – це:

- а) план виробництва та реалізації продукції в ринкових умовах;
- б) план економічного та соціального розвитку підприємства;
- в) техніко-економічне обґрунтування діяльності підприємства в ринкових умовах у плановому

періоді як модель підприємства в майбутньому;
г) план банкрутства бізнесу підприємства.

14. Одним з основних призначень якого плану є залучення необхідних коштів для реалізації інвестиційних проектів:

- а) оперативно-календарного;
- б) стратегічного;
- в) бізнес-плану;
- г) програми.

15. Об'єктом планування є:

- а) його ресурси;
- б) його діяльність;
- в) ринкові відносини.

16. Бізнес-план – це:

- а) обґрунтування ризиковості діяльності підприємства та шляхів їх вирішення;
- б) опис діяльності підприємства, яке функціонує на ринку досить довгий час;
- в) обґрунтування програми діяльності підприємства, яка характеризує модель підприємства в майбутньому;
- г) опис програми діяльності підприємства, яка описує модель підприємства до його збанкрутіння.

17. На який термін зазвичай складається бізнес-план?

- а) на декілька місяців;
- б) на 1-3 роки;
- в) на більше 20 років;

18. Бізнес-план складається, якщо:

- а) створюється нове підприємство (фірма);
- б) звужується коло конкурентів на ринку;
- в) підприємство переходить на випуск нової продукції;
- г) підприємство збільшує чи зменшує кількість робочих місць.

19. Бізнес-план може мати такі складові:

- а) титульний лист;
- б) пропозиції;
- в) резюме;
- г) додатки.

20. Резюме містить:

- а) дані про підприємство;
- б) дані про власника підприємства;
- в) причини створення підприємства;
- г) деталізовану суть проекту.

21. У бізнес-плані викладається: стан країни в цілому;

- а) обраний вид діяльності;
- б) стан охорони праці на підприємстві.

22. Бізнес-план складають у випадку:

- а) створення підприємства;
- б) ліквідації підприємства;

- в) створенні нового виробництва;
- г) усі відповіді правильні.

23. Робота над бізнес-планом проходить у три стадії:

- а) підйом, розвиток, спад.
- б) початкова, підготовча, основна.
- в) зародження, розквіт, занепад.
- г) початкова, розвиток, основна.

24. Які розділи не відносяться до розділів бізнес-плану?

- а) вступ;
- б) резюме;
- в) висновки;
- г) додатки.

25. Що є стислою версією бізнес-плану?

- а) резюме;
- б) зміст;
- в) вступ;
- г) початковий розділ.

26. Що відносять до правил технічного оформлення бізнес-плану?

- а) наявність висновків;
- б) наявність рецензії;
- в) наявність вступу;
- г) наявність змісту;
- д) наявність титульного аркуша;

27. Наведіть головні розділи бізнес-плану:

- а) план виробництва продукції підприємством, його цехами, графіки виробництва, терміни поставок продукції;
- б) характеристика бізнесу, план маркетингу, план виробництва інвестицій та інновацій, матеріально-технічного забезпечення, персоналу, витрат виробництва, прибутків, фінансовий та юридичний плани;
- в) план технічного розвитку та інвестицій, технічної підготовки виробництва та інновацій, основні типи орієнтирів - ідеали, мета, цілі

Практичне заняття № 3.3

Тема роботи: «Планування інвестиційної і інноваційної діяльності підприємства»

Мета роботи: сформувати уявлення щодо сутності інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства

План

1. Розглянути економічну сутність та об'єктивну необхідність інноваційної діяльності підприємства
2. З'ясувати чинники активізації і показники оцінки інноваційної діяльності підприємства
3. Визначити поняття інвестицій та інвестиційної діяльності підприємства
4. Розглянути класифікацію інвестицій
5. З'ясувати сутність методів фінансування інвестиційної діяльності, реальних інвестицій

Питання для обговорення:

1. Які соціально-економічні передумови визначають необхідність переходу економіки України на інноваційний шлях розвитку?

2. Охарактеризуйте інновації та інноваційну діяльність підприємства.
3. Який зв'язок між інноваціями, інноваційними процесами та інноваційною діяльністю на підприємствах?
4. Які виділяють класифікаційні ознаки та різновиди інновацій?
5. Які існують види та напрями інноваційної діяльності підприємства?
6. У чому полягає сутність наукової і науково-технічної діяльності та який їх зв'язок з інноваційною діяльністю?
7. Визначте суб'єкти та об'єкти інноваційної діяльності.
8. Які задачі інноваційної діяльності підприємства?
9. Розкрийте економічну сутність і специфіку інноваційного підприємства.
10. У яких формах існують інноваційні підприємства?
11. Опишіть механізм державного регулювання інноваційної діяльності.
12. Визначте державні гарантії інноваційної діяльності.
13. Назвіть чинники активізації інноваційної діяльності підприємств.
14. Які використовують показники для оцінки інноваційної активності підприємства?
15. Які існують джерела фінансової підтримки суб'єктів інноваційної діяльності?
16. Яким чином здійснюється оцінка економічної ефективності нововведень?
17. Дайте визначення та розкрийте сутність інвестицій.
18. Розкрийте зміст інвестиційних ресурсів підприємства. Назвіть основні форми інвестиційних ресурсів підприємства.
19. Назвіть методи формування інвестиційних ресурсів.
20. Охарактеризуйте модель середньозваженої вартості капіталу.
21. За якими ознаками можна класифікувати фінансові інвестиції?
22. Визначте характерні ознаки реальних інвестицій. Що таке капітальні вкладення?
23. Визначте особливості інтелектуальних інвестицій.
24. Охарактеризуйте інвестиційну стратегію, її види, параметри та показники.
25. Розкрийте суть оцінки вартості грошових потоків у часі.
26. Визначте структуру та зміст інвестиційних проєктів.
27. Охарактеризуйте порядок розробки інвестиційного проєкту.
28. Що включає в себе техніко-економічне обґрунтування проєкту?
29. Назвіть основні критерії та показники, за якими визначається ефективність інвестиційного проєкту.
30. Вкажіть відомі вам типи політики управління фінансовими інвестиціями.

Література: Л.1, Л.2, Л.3, Л.4, Л.5, Л.6.

Задачі

Задача 1. Підприємство вкладає вільні кошти у засоби виробництва в розмірі 20 000 грн. строком на 3 роки. Є три альтернативних варіанти вкладень:

- 1) за першим варіантом кошти вносяться на депозитний рахунок банку із щорічним нарахуванням складних відсотків за ставкою 21%;
 - 2) за другим варіантом – щорічне нарахування 25%;
 - 3) за третім варіантом – щомісячне нарахування складних відсотків за ставкою 18% річних.
- Необхідно, не враховуючи рівень ризику, визначити найкращий варіант вкладення коштів.

Задача 2. Підприємство планує придбати промислове устаткування, при цьому первісні витрати оцінюються в розмірі 600 000 грн. Протягом першого року планується інвестувати додатково 230 000 грн. (у приріст оборотного капіталу). Грошовий потік планується в розмірі 115 000 грн. за рік. Ліквідаційна вартість устаткування через 10 років становитиме 100 000 грн.

Визначити поточну вартість грошових потоків щорічно й економічний ефект внаслідок реалізації цих інвестицій, якщо проєктна дисконтна ставка становить 10%. Результати розрахунків оформити у вигляді таблиці.

Задача 3. Керівництвом підприємства ухвалено рішення про придбання устаткування для заміни діючого. Первісні витрати на покупку, транспортування й монтаж устаткування складуть 10 000 000 грн. Дохід очікується в розмірі 3 000 000 грн. на рік. Керівництво вважає витрати на придбання устаткування доцільними, якщо вони окупляться протягом 6 років. Прибуток протягом кожного з 6-ти років експлуатації устаткування буде дорівнювати 2 000 000 грн., амортизація – 1 000 000 грн. Норматив податку на прибуток становить у відсотках згідно чинного законодавства на рік, що розглядається.

Визначити доцільність придбання устаткування, виходячи з необхідного терміну служби.

Задача 4. Підприємство одержало кредит від банку інвестора для реалізації короткострокового інвестиційного проєкту під 22% річних (за схемою нарахування простих відсотків) терміном на один рік. Розрахувати суму, взяту підприємством позичальником, якщо інвестор за умовою кредитного договору одержить 35 000 у.о

Задача 5. Фінансовий менеджер підприємства запропонував інвестору інвестувати 5000 грн. в його підприємство, пообіцявши повернути інвестору 6000 грн. через два роки. Маючи інші інвестиційні можливості, інвестор повинен визначити, яка процентна ставка прибутковості запропонованого варіанту.

Задача 6. Є два варіанти нарахування відсотків на кошти, які розміщуються на депозит у банку. За варіантом першим – нарахування відбуваються щомісячно за ставкою 24% річних, а за другим варіантом – щоквартально за ставкою 28% річних. Визначити ефективну річну ставку за кожним варіантом.

Задача 7. Інвестор планує одержати 20% доходу на свої інвестиції в об'єкт нерухомості. Для фінансування угоди є можливість отримати кредит у розмірі 80% від вартості цього об'єкта нерухомості під 12% річних. Визначити ставку капіталізації та вартість об'єкта нерухомості при умові, якщо чистий операційний дохід від нього становить 50 000 грн.

Задача 8. Фірмі запропоновано за 500 млн. грн придбати приміщення для великого універсального магазину, організація продажу якого може забезпечити щорічний приплив грошових засобів у розмірі 100 млн. грн. протягом 10 наступних років. Стандартний рівень дохідності за альтернативними формами інвестування становить на момент проведення аналізу 10%. Чи варто фірмі купувати цей магазин?

Задача 9. Інвестиційний проєкт модернізації устаткування малого підприємства розрахований на 4 роки. Розмір інвестиційних вкладень у проєкт 1200 тис. грн. (у нульовий рік проєкту). Виручка від реалізації продукції складає: за 1-й рік – 5000 тис. грн., за 2-й рік – 6000 тис. грн., за 3-й рік – 7000 тис. грн., за 4-й рік – 8000 тис. грн. Щорічна сума амортизаційних відрахувань складає 700 тис. грн. Поточні витрати починаючи з 1-го року проєкту розподіляються в такий спосіб: за 1-й рік – 1000 тис. грн., за 2-й рік – 1100 тис. грн., за 3-й рік – 1200 тис. грн., за 4-й рік – 2400 тис. грн. Податок на прибуток 25%. Визначити строк окупності капітальних вкладень і просту норму прибутку.

Задача 10. Проєктом реконструкції розважально-паркового комплексу міста передбачено, що сума первинних інвестицій складе 100 млн. грн., надходження в перший рік його реалізації – 50 млн. грн., другий рік – 40 млн. грн., третій рік – 30 млн. грн., четвертий – 20 млн. грн. Необхідно провести оцінку динамічних показників ефективності інвестицій, якщо середня ставка рефінансування в інвестиційному секторі даного регіону становить 18%. Зробити висновок про доцільність реалізації інвестиційного проєкту.

Задача 11. Розглядається проєкт до створення малого підприємства за виробництва товару А. Для створення цього виробництва необхідно придбати обладнання на суму 1340 тис. грн.

Виробництво продукції планується в обсязі: перший рік – 300 тис. од, другий рік – 768 тис. од, третій рік – 576 тис. од. Продукції реалізуватиметься за ціною 5 грн. (без ПДВ), прибуток на одиницю продукції становитиме 1,5 грн. Ставка податку на прибуток 25%, номінальна ставка для дисконтування – 20%. Визначте розмір чистої теперішньої вартості за проектом.

Задача 12. Трьохрічний інвестиційний проект характеризується наступними даними: одноразові інвестиції становлять 136 000 грн.; доходи по рокам (віднесені до кінця відповідного року) прогножуються в наступних об'ємах (тис. грн.): 50,0; 70,0; 80,0. Ціна капіталу дорівнює 13%. Необхідно визначити строк окупності цього проекту.

Задача 13. Визначити термін окупності витрат на інновації і розмір економії до кінця року, якщо відомо, що інновації впроваджуються з 1 березня поточного року, витрати становлять 640 тис. грн.; фактичний обсяг випуску продукції у поточному році дорівнюватиме 800 тис. одиниць замість запланованого 880 тис. одиниць. В результаті впровадження інновацій собівартість одиниці виробу знизилася з 470 до 430 грн.

Задача 14. Річним планом передбачено проведення організаційно-технічних заходів, які дозволять підвищити випуск продукції з 20 000 до 25 200 одиниць на рік та зменшують витрати на виготовлення одиниці продукції з 390 до 350 грн. Впровадження заходів заплановане з 1 січня. Гуртова ціна на одиницю продукції становить 440 грн., а капітальні витрати – 450 тис. грн. Визначити коефіцієнт ефективності та термін окупності заходу.

Задача 15. Визначити величину комерційного ефекту у виробника і споживача нової техніки, якщо витрати на її виробництво становлять 62 тис. грн, рентабельність виробництва – 15%, ставка податку на прибуток – 25%. Потужність підприємства за умов використання нової техніки становитиме 11 600 од. виробів в рік. Ціна виробу становить 25 грн, а собівартість – 21 грн. Супутні капіталовкладення дорівнюють 900 грн щорічно. Нормативний термін експлуатації техніки – 6 років.

Задача 16. Підприємство передбачає реалізувати інноваційно-інвестиційний проект виробництва нового виду продукції. Вартість проекту становить 100 тис. грн. Від його реалізації очікуються такі грошові потоки за роками: 1 рік – 20 тис. грн, 2 рік – 30 тис. грн, 3 рік – 45 тис. грн, 4 рік – 40 тис. грн. Необхідно визначити чистий приведений дохід та термін окупності інвестицій в інновації за умови, що дисконтна ставка дорівнює 5%.

Тестові завдання

1. Інновація – це...

- а) нова продукція (техніка), технологія, що можуть бути кінцевим результатом науково-технічної творчості, реалізації певної ідеї, винаходу, а також метод, що змінює середовище;
- б) кінцевий результат діяльності зі створення і використання нововведень, втілених у вигляді нових або удосконалених продуктів (виробів та послуг), технологій їх виробництва, методів управління на всіх стадіях виробництва і збуту, що сприяють розвитку і підвищенню ефективності функціонування підприємств, які їх використовують;
- в) результат виконання інноваційного проекту, науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки нової технології чи продукції з виготовленням експериментального зразка чи дослідної партії;
- г) прогресивні, якісно нові зміни, що безперервно виникають у часі і просторі на підприємствах та охоплюють весь комплекс відносин виробництва і споживання.

2. Цілісна науково-виробнича структура, створена для виробництва нової прогресивної продукції або розробки нових наукомістких технологій на базі науково-виробничого та трудового потенціалів окремого міста, це...

- а) технологічний парк;

- б) бізнес-інкубатор;
- в) венчурне підприємство;
- г) технополіс.

3. Інноваційна діяльність – це...

- а) комплексний процес створення, використання, розповсюдження і комерціалізації інновацій з метою отримання конкурентних переваг і підвищення ефективності господарської діяльності;
- б) комплекс необхідних заходів (у тому числі інвестиційних) щодо створення і реалізації інноваційного продукту або інноваційної продукції;
- в) сукупність прогресивних, науково-технічних, організаційних і соціально-економічних оновлень, що сприяють підвищенню ефективності суспільного виробництва та вирішенню соціальних і екологічних проблем;
- г) діяльність, спрямована на одержання нових знань про матеріальний світ або об'єктивну дійсність.

4. Залежно від призначення виокремлюють такі види інновацій:

- а) процесні, продуктові, ринкові, сировинні;
- б) інновації для споживача, інновації для виробника;
- в) матеріальні, сировинні, технологічні, виробничі, збутові;
- г) економічні, соціальні, екологічні, управлінські, юридичні, технологічні, виробничі, торгівельні;
- д) інновації «на вході в підприємство», інновації «на виході з підприємства», інновації структури підприємства.

5. За рівнем новизни інновації поділяються на:

- а) нові для підприємства, нові для країни, нові для світового ринку;
- б) локальні, системні, глобальні;
- в) радикальні, ординарні, удосконалюючі, псевдоінновації;
- г) відкриваючі, скасовувальні, заміщені, зворотні.

6. Інноваційне підприємство – це...

- а) підприємство, в якому понад 70% обсягу продукції (у грошовому вимірі) за звітний період є інноваційні продукти або інноваційна продукція;
- б) підприємство в галузі наукових досліджень, інженерних розробок, створення і впровадження нововведень ризикового характеру;
- в) підприємство, що спеціалізується на наданні інноваційних послуг, виробництві інноваційної продукції, виконанні інноваційних робіт;
- г) підприємство, діяльність якого спрямована на виконання інноваційних та інвестиційних проєктів.

7. Право власності на винахід (корисну модель) засвідчується:

- а) патентом;
- б) ліцензією;
- в) авторським посвідченням;
- г) товарним знаком.

8. Які існують способи організації інноваційної діяльності:

- а) інноваційна діяльність в сфері техніко-технологічного забезпечення виробництва;
- б) інноваційна діяльність в сфері соціальної політики;
- в) інноваційна діяльність на основі внутрішньої організації;
- г) інноваційна діяльність на основі зовнішньої організації за допомогою контрактів або венчурів.

9. Результатом інноваційної діяльності є:

- а) інтелектуальний продукт;
- б) новації;
- в) інновації;
- г) технології.

10. Правові, економічні і організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні визначають:

- а) Господарський кодекс України;
- б) Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»;
- в) Закон України «Про інноваційну діяльність»;
- г) усі відповіді правильні.

11. Основними чинниками, що гальмують інноваційну діяльність, є:

- а) обмежене, або й відсутнє фінансування;
- б) недосконалість законодавства;
- в) високі кредитні ставки;
- г) усі відповіді правильні.

12. Методами прямого стимулювання інноваційної активності на підприємстві є:

- а) підвищення рівня заробітної плати;
- б) професійне зростання;
- в) надання різноманітних пільг;
- г) надання наукової самостійності дослідникам.

13. Джерелами фінансування інноваційної діяльності є:

- а) кошти Державного і місцевих бюджетів України, спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ;
- б) власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності;
- в) кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб;
- г) усі відповіді правильні.

14. Об'єктом безпатентної ліцензії є:

- а) промисловий зразок;
- б) винахід;
- в) виробничий досвід;
- г) «ноу-хау».

15. Відрізок часу від зародження ідеї до створення, поширення, комерціалізації і використання інновацій називають:

- а) інноваційним процесом;
- б) життєвим циклом інновації;
- в) дифузією інновації;
- г) інноваційним періодом.

16. Вкажіть вимоги, що ставляться до інноваційної діяльності:

- а) мінімальна тривалість розробки;
- б) максимальна тривалість розробки;
- в) найбільший рівень витрат;
- г) мінімальні витрати.

17. Сумарний економічний ефект від впровадження інновацій формується за рахунок ефектів:

- а) на витратах виробництва;

- б) від зниження трудомісткості;
- в) на витратах експлуатації;
- г) від збільшення продуктивності обладнання.

18. Основними показниками визначення економічної ефективності нової техніки є:

- а) продуктивність;
- б) коефіцієнт економічної ефективності;
- в) час освоєння;
- г) надійність і довговічність;
- д) термін окупності.

19. Які показники відображають економічну ефективність інновацій:

- а) сумарний економічний ефект;
- б) коефіцієнт економічної ефективності;
- в) термін окупності додаткових витрат;
- г) усі відповіді правильні.

20. Майнові та інтелектуальні цінності, що вкладаються в підприємницьку та інші види діяльності, є:

- а) результатами інвестиційної діяльності;
- б) суб'єктами інвестиційної діяльності;
- в) об'єктами інвестиційної діяльності;
- г) стимулами для інвестиційної діяльності.

21. Необхідною умовою інвестування є:

- а) вкладення коштів у проєкт;
- б) одержання доходу, що перевищує інвестовану суму;
- в) придбання яких-небудь матеріальних активів;
- г) правильної відповіді немає.

22. Суб'єктами інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позикових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування, є:

- а) учасники інвестиційної діяльності;
- б) інвестори;
- в) зацікавлені особи;
- г) уповноважені особи.

23. Портфельні інвестиції – це:

- а) вкладення у реальні активи;
- б) витрати матеріальних, фінансових та інтелектуальних ресурсів з метою одержання доходу;
- в) кошти, вкладені в об'єкт розвитку;
- г) інвестиції в цінні папери, випущені приватними компаніями або державою, банківські депозити та ощадні сертифікати.

24. Прямі інвестиції – це:

- а) вкладення в основні засоби з довгими термінами амортизації;
- б) вкладення коштів у фінансові інструменти (активи), переважно цінні папери;
- в) внесення коштів у формі кредиту без інвестиційних посередників з метою придбання контрольного пакету акцій;
- г) придбання цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за грошові кошти на фондовому ринку.

25. Фінансові інвестиції – це:

- а) вкладення коштів у реальні активи, з метою отримання прибутку у майбутньому;
- б) вкладення коштів у наукові розробки, патенти, ліцензії, ноу-хау;
- в) вкладення коштів у фінансові інструменти із метою отримання коштів у майбутньому;
- г) це майнові цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності з метою отримання прибутку.

26. До власних джерел формування інвестиційних ресурсів відносять:

- а) частина чистого прибутку та амортизаційні відрахування;
- б) амортизаційні відрахування та емісія облігацій;
- в) короткострокові та довгострокові кредити;
- г) внески сторонніх вітчизняних та зарубіжних інвесторів в статутний фонд.

27. Основна форма інвестиційного кредиту, при якій грошові кошти на фінансування інвестиційних проєктів надаються банківськими установами у тимчасове користування та з виплатою відсотка – це:

- а) банківський інвестиційний кредит;
- б) податковий інвестиційний кредит;
- в) державний інвестиційний кредит;
- г) товарний інвестиційний кредит.

28. Інвестиційний податковий кредит – це:

- а) відстрочка платежів одного суб'єкта господарювання іншому;
- б) відстрочка податкових платежів підприємствам, які здійснюють інвестиції;
- в) заборгованість постачальникам за відвантажені товари, термін оплати яких ще не наступив;
- г) грошові кошти, сплачені юридичними та фізичними особами до бюджету.

29. Середньозважена вартість капіталу визначається як:

- а) середня величина вартості різних позичкових джерел фінансування;
- б) ставка, що обирається для дисконтування грошових потоків інвестиційного проєкту;
- в) грошовий вираз прибутковості інвестиційного проєкту;
- г) всі відповіді правильні.

30. В яких основних формах здійснюються реальні інвестиції:

- а) нове будівництво, реконструкція і модернізація діючих підприємств;
- б) придбання сертифікатів у фінансових посередників;
- в) купівля цінних паперів на фондовому ринку;
- г) надання кредитів.

31. Чисті виробничі інвестиції підприємства – це:

- а) інвестиції, спрямовані на відтворення основних засобів;
- б) сума валових інвестицій та амортизаційних відрахувань підприємства;
- в) сума валових інвестицій, зменшена на суму амортизаційних відрахувань;
- г) вкладення капіталу в певні об'єкти самим інвестором без участі фінансових посередників;
- д) інвестиції у фінансові активи підприємства.

32. Система довгострокових цілей і засобів їх досягнення, що реалізуються в інвестиційній діяльності підприємства – це:

- а) інвестиційна стратегія;
- б) інвестиційний портфель;
- в) інвестиційний менеджмент;
- г) інвестиційна політика.

33. Ставка дисконтування – це:

- а) норма прибутковості на вкладений капітал, що вимагається інвестором;
- б) понижуючий коефіцієнт для аннуїтета;
- в) відносний показник, що відбиває ступінь зростання цінності фірми розраховуючи на одиницю вартості інвестицій;
- г) рівень окупності засобів, витрачених на інвестування.

34. Поточна вартість суми у 1000 грн, що отримана через 3 роки при 10% річних, рівна:

- а) 1300 грн.;
- б) 826,4 грн.;
- в) 1210,0 грн.;
- г) 1160,5 грн.

35. Проєкт – це:

- а) план довгострокових фінансових вкладень;
- б) бізнес-план;
- в) програма дій з використання фінансових ресурсів та їх впровадження;
- г) завдання з певними вхідними даними і запланованими результатами (цілями), що обумовлюють спосіб його рішення;
- д) комплекс взаємопов'язаних заходів, розроблених для досягнення певних цілей протягом певного часу при встановлених ресурсних обмеженнях.

36. Основними методами оцінки ефективності реальних інвестиційних проєктів є:

- а) коефіцієнт ділової активності, заборгованості та забезпечення власними обіговими коштами;
- б) чистий приведений дохід, внутрішня ставка дохідності, індекс рентабельності;
- в) коефіцієнти ліквідності, фінансової залежності та співвідношення ціни продукції та її собівартості;
- г) коефіцієнти інвестування, співвідношення власних і залучених коштів і фінансової незалежності.

37. Міра прибутковості проєкту на 1 грошову одиницю інвестицій – це:

- а) чиста приведена вартість;
- б) індекс рентабельності;
- в) термін окупності;
- г) внутрішня норма дохідності.

38. Внутрішня норма доходності – це:

- а) ставка дохідності, розрахована не щодо компанії загалом, а лише щодо окремого виду її діяльності;
- б) величина, обернена до чистої теперішньої вартості;
- в) ставка дисконтування, за якої чиста теперішня вартість дорівнює нулю;
- г) ставка, яка визначає той відносний дохід, який одержує власник капіталу за рік у цілому.

4 Рекомендовані навчально-методичні матеріали

1. Веретенникова Г.Б., Томах В.В., Геращенко І.М. Планування та організація діяльності підприємства [Електронний ресурс]: навчальний посібник. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 210 с.
2. Гусєва О.Ю., Воскобоева О.В., Ромащенко О.С. Планування діяльності підприємств: навчальний посібник. – Київ: Державний університет телекомунікацій, 2020. – 135 с.
3. Економіка підприємства [Текст]: підручник / за заг. ред. Л.Г. Ліпич. – Луцьк: Вежа-Друк, 2021. – 768 с.
4. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф.

- Кривов'язюка І.В. – Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. – 700 с.
5. Лисак О.І., Андрєєва Л.О., Болтянська Л.О. Економіка підприємства: навчальний посібник. – Мелітополь: Люкс, 2020. – 272 с.
6. Непрана А.В., Шевченко І.Ю. Економіка підприємства: Підручник: у 3 т. – Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2024, Т. 1, – 537 с.